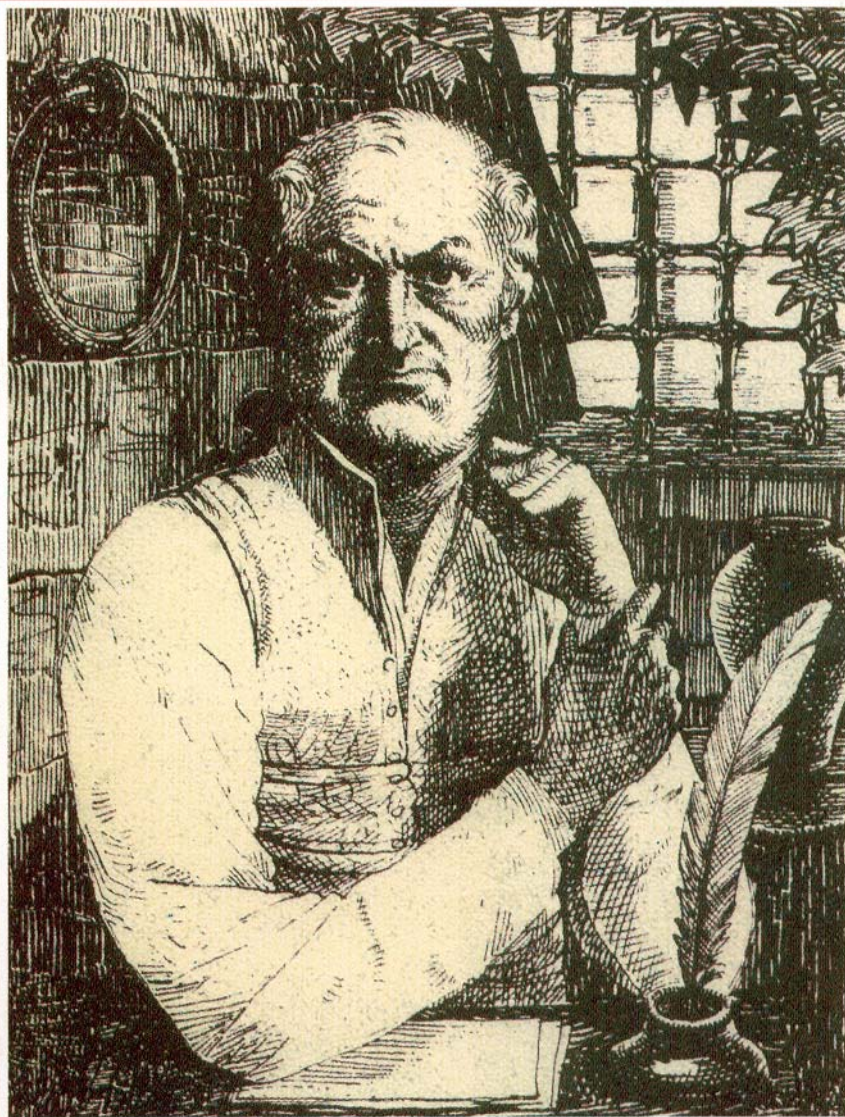

ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΝΤΕ ΣΑΝΤ

Πάνω στην Άρεση Δημοκρατία
και την Απάτη των “Εκπροσωπήσεων”

ΕΚΔΟΣΗ Γ΄

**ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΑΜΕΣΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ
ΤΗΝ ΑΠΑΤΗ ΤΩΝ «ΕΚΠΡΟΣΩΠΗΣΕΩΝ»**

ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΝΤΕ ΣΑΝΤ

**ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΑΜΕΣΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ
ΤΗΝ ΑΠΑΘΗ ΤΩΝ «ΕΚΠΡΟΣΩΠΗΣΕΩΝ»**

Μετάφραση:

ΝΙΚΟΣ Β. ΑΛΕΞΙΟΥ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΑΣΤΕΛΑΚΟΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΖΑΓΚΟΥΠΟΓΛΟΥ

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ: Πάνω στην άμεση δημοκρατία και
την απάτη των «εκπροσωπήσεων»

ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Μαρκήσιος ντε Σάντ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Νίκος Β. Αλεξίου
Δημήτρης Παστελάκος
Αλέξανδρος Ζαγκούρογλου

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ: Ν.Μ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ: ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ
Βαλτετσίου 53 ΑΘΗΝΑ
τηλ. 3802040

ΧΡΟΝΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ: Μάιος 1997

ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΝΤΕ ΣΑΝΤ ή η φαντασία στην εξουσία

«Η σκέψη του Σάντ δεν είναι ούτε σκέψη αριστοκράτη, ούτε σκέψη κάποιου αστού, είναι η βιωμένη ελπίδα κάποιου περιθωριακού ευγενή που δεν βρήκε για να εκφραστεί παρά τις κυρίαρχες έννοιες της ανερχόμενης τάξης και τις χρησιμοποίησε, παραμορφώνοντάς τις, παραμορφωνόμενος κι ο ίδιος μέσω αυτών....Διατηρεί ακόμα και σήμερα μια ζωντανή δύναμη, συμβάλλοντας με την αμφισβήτησή του στην άτακτη φυγή....των αστικών αντιλήψεων περί αναλυτικού λόγου, καλοσύνης της φύσεως, προόδου, ισότητας, παγκόσμιας αρμονίας. Η απαισιοδοξία του Σάντ προσεγγίζει την απαισιοδοξία του μεροκαματιάρη στον οποίο δεν πρόσφερε τίποτα η Γαλλική Επανάσταση....»

Ζάν Πώλ Σάρτρ

Ο Ντε Σάντ γεννήθηκε στις 2 Ιουνίου 1740 και πέρασε τα πρώιμα παιδικά του χρόνια στα ανάκτορα των

Βουρβώνων, όπου η μητέρα του εκτελούσε χρέη κυρίας των τιμών. Όταν ήταν τεσσάρων χρονών, τον ανέλαβε ο θείος του ένας αβάς, ερωτιάρης αλλά και άνθρωπος των γραμμάτων, ο οποίος φυλακίστηκε για ένα μικρό διάστημα μετά από μια νύχτα κραιπάλης σ' έναν Παρισινό οίκο ανοχής, για να μετατρέψει στη συνέχεια τον πύργο του σε «χαρέμι», όπως μας πληροφορεί ο ανηψιός του. Κατά τη διάρκεια της παραμονής του κοντά στο θείο του (1744-1750) ο Σάντ, αν και δεν έμαθε πολλά περί ηθικής, μυήθηκε ωστόσο στα γράμματα.

Μεταξύ 1750 και 1754, ο Σάντ φοιτά στο ιησουϊτικό κολλέγιο «Λουδοβίκος ο Μέγας» και σε ηλικία 14 χρονών μπαίνει σε μια σχολή ιππικού για να βγεί, τρία χρόνια αργότερα, σημαιοφόρος. Το 1763, μετά τη λήξη του Επταετούς πολέμου, απολύεται με το βαθμό του Ιλάρχου.

Παρότι ο Σάντ αρχίζει σιγά-σιγά να αποκτά τη φήμη ακόλουθου και τζογαδόρου, η οικονομική του κατάσταση φθίνει. Η μόνη λύση ήταν ένας καλός γάμος. Παρότι ήταν ερωτευμένος με μια αριστοκράτισσα, την Ντε Λωρίς, ο Σάντ υποκύπτει στη θέληση του πατέρα του και παντρεύεται τη δεσποινίδα ντε Μοντρέιγ, κόρη ανώτατου δικαστικού, στις 17 Μαΐου 1763. Στην αρχή, η γυναίκα του ήταν επιφυλακτική, αργότερα όμως, στάθηκε στο πλευρό του, υπερασπιζοντάς τον με νύχια και με δόντια, όταν άρχισαν οι δικαστικές περιπέτειές του, τηρώντας την ίδια στάση ακόμα κι όταν χώρισε τον Σάντ, το 1790, μετά την αποφυλάκισή του. Καρποί του γάμου τους ήταν ένα κορίτσι και δύο αγόρια. Ήδη από τον Οκτώβριο του 1763, ο Σάντ είχε εμπλακεί σε μια σοβαρή υπόθεση κραιπάλης και ιεροσυλίας. Ο Λελύ περιγράφει το πορτραίτο του τότε

ως εξής: «Ένα επίφοβο αρχοντόπουλο, ακραίως ελευθεριάζων, που σε λίγο θ' ανεμίζει το αγκαθωτό μαστίγιό του και θα σκορπάει κουφέτα με κανθαριδίνη,¹ αν δεν το κάνει ήδη... Ήδη απ' αυτή την εποχή, ο συγγραφέας του 120 *ήμερες στα Σόδομα*, συλλέγει τα πρώτα στοιχεία του διαβολικού έργου του μέσα από εκμυστηρεύσεις διαφόρων πορνών και από την παρατήρηση της ερωτικής του μανίας, ενώ ανατέλει μέσα στο μυαλό του η αυγή μιας τραγικής γνώσης της οποίας τους νόμους κανένας προγενέστερος φιλόσοφος δεν είχε μπορέσει να φανταστεί.»

Στις 29 Οκτωβρίου, ο Σάντ συλλαμβάνεται και φυλακίζεται στο φρούριο της Βενσέν. Στις 13 Νοεμβρίου αποφυλακίζεται υπό τον όρο να παραμείνει στον οικογενειακό πύργο της γυναίκας του στην Νορμανδία.

Τα επόμενα πέντε χρόνια διατηρεί σχέσεις με θεατρίνες. Το 1767, ο επιθεωρητής Μαραί, που επιτηρούσε το κύκλωμα της πορνείας, τονίζει σε μια έκθεση: «Δεν θ' αργήσει η μέρα που θα αποκαλυφθούν οι φρικτές πράξεις του κυρίου ντε Σάντ.» Έτσι κι έγινε. Το Πάσχα του 1768, ο Σάντ απαγάγει μια ζητιάνα, την οποία οδηγεί σ' ένα σπίτι όπου την μαστιγώνει με μανία, ενώ αυτή στη συνέχεια ξεφεύγει αναστατώνοντας τη γειτονιά. Στις 8 Απριλίου, ο Σάντ φυλακίζεται στον πύργο του Σωμύρ και μετά μεταφέρεται σ' ένα φρούριο στη Λυόν. Στη συνέχεια, αφού αποζημιώσει αδρότατα τη ζητιάνα, αποφυλακίζεται υπό τον όρο να παραμείνει αναγκαστικά στον πύργο του στην Λακόστ.

Τον Αύγουστο του 1770, επιστρέφει στο στρατό για να ξαναγυρίσει στη συνέχεια στη Λακόστ, όπου παρέμει-

---

1. ΣτΜ Αφροδισιακό

νε για λίγο στη φυλακή λόγω χρεών. Τον Ιούνιο του 1772 ξαναμπλέκει. Κατά τη διάρκεια μιας άγριας κραιπάλης στη Μασσαλία, δίνει στις πόρνες με τις όποιες διασκέδαζε υπερβολική ποσότητα κουφέτων με κανθαρδίνη κι αυτές, πιστεύοντας ότι τις δηλητηρίασε, τον καταγγέλουν με αποτέλεσμα να συλληφθεί με την κατηγορία της δηλητηρίασης και της σοδομίας. Παρότι η κατηγορία της δηλητηρίασης ήταν αστήρικτη, καταδικάζεται σε θάνατο. Καταφέρνει να γλυτώσει, του στερούν όμως τα πολιτικά του δικαιώματα. Στις 3 Ιουλίου 1772, καταφεύγει στην Ιταλία, απαγάγοντας τη νύφη του Άννα ντε Λωναί, επισύροντας το μίσος της πεθεράς του που δεν συγχώρεσε την ατίμωση της δεύτερης κόρης της κι η οποία δεν θα τον αφήσει έκτοτε ήσυχο ούτε για μια στιγμή. Έπεισε τον βασιλιά της Σαρδηνίας να συλλάβει τον γαμπρό της κι ο τελευταίος φυλακίζεται στο φρούριο του Μιολάν από τον Δεκέμβριο του 1772 έως τις 20 Απριλίου 1773, οπότε και δραπετεύει με τη βοήθεια της συζύγου του.

Από το 1773 έως το 1777 ο Σάντ ταξιδεύει ή μένει στον πύργο του στη Λακόστ. Κατά την περίοδο αυτή εμπλέκεται σε δυο σκάνδαλα. Το πρώτο ξέσπασε το 1774 και αφορούσε τη σχέση του Σάντ και της συζύγου του με το υπηρετικό προσωπικό τους-που παρεμπιπτόντως ήταν νεαρής ηλικίας-η οποία ξεπερνούσε τα συνήθη όρια....

Το ζεύγος Σάντ μηνύθηκε από τους γονείς των νεαρών αλλά η υπόθεση θάφτηκε. Το δεύτερο ξέσπασε τον Νοέμβριο του 1776. Ένας πατέρας πηγαίνει στον πύργο του Σάντ για να πάρει πίσω την κόρη του, αν και ήταν ενήλικη και έξαλλος πυροβολεί τον Σάντ. Ύστερα υποβάλλει μήνυση εναντίον του.

Αλλά και η πεθερά του Σάντ δεν σταμάτησε να δολοπλοκεί εναντίον του. Έτσι όταν ο Σάντ ξαναγύρισε στο Παρίσι το 1777, μετά το θάνατο της μητέρας του, φρόντισε να τον συλλάβουν στις 13 Φεβρουαρίου 1777 και να τον φυλακίσουν στο φρούριο της Βενσέν. Τελικά θα μεταφερθεί στο Παρίσι, όπου θα δραπετεύσει στις 16 Ιουλίου 1778 (στη Βαλάνε) για να ζήσει τις 39 τελευταίες ημέρες ελευθερίας πριν από την επανάσταση. Στις 18 Ιουλίου, επιστρέφει στον πύργο του, ζώντας μισοπαράνομα. Στις 26 Αυγούστου, συλλαμβάνεται εκ νέου απ' τον επιθεωρητή Μαρσαί και καταδικάζεται σε 11 χρόνια φυλάκιση.

Δύο σημαντικά γεγονότα σημαδεύουν την έκδοση των έργων του Σάντ. Λίγο μετά το 1900, ένας γερμανός, ο Ε.Ντύρεν, βρίσκει τα χειρόγραφα του *120 ημέρες στα Σόδομα* και από το 1939, ο Ζιλμπέρ Λελύ αρχίζει να δημοσιεύει τις επιστολές του Σάντ από τη φυλακή, προς τη γυναίκα του και άλλους, αλλά και τις απαντήσεις. Η λογοτεχνική τους αξία θα μπορούσε θαυμάσια να συγκριθεί μ' εκείνη πολλών κομματιών της *Ιουλιέτας* κι αποτελούν τον καθρέφτη των δεινών του Σάντ από το 1778 έως το 1789.

Τα πρώτα χρόνια της φυλάκισής του περνάνε μέσα σ' ένα κλίμα όπου η απαισιοδοξία διαδέχεται την αισιοδοξία. Ο παράλογος κανονισμός των φυλακών που αγνοεί τις συνθήκες ζωής, των κρατουμένων, προκαλεί την οργή του.

Ο Μιραμπώ, μακρινός ξάδελφος και συγκρατούμενός του, γράφει γι' αυτόν: «Αυτός ο άνθρωπος έχει όλη την υπεροψία της άγνοιας. Μέσα όμως στον πύργο είναι ένας απόλυτος ηγεμόνας που ηδονίζεται ν' ανοίγει τα μπου-

ντρούμια, ν'αλλυσοδένει, να σε χτυπά με το σιδερένιο σκήπτρο του.» Τη μονοτονία της φυλάκισης του Σάντ σπάει το ξέσπασμα μιας άγριας ζήλειας. Κατηγορεί τη γυναίκα του για ένα σωρό πράγματα και κυρίως ότι τον απατά, παραλογισμός που προκαλεί τις εύλογες διαμαρτυρίες της. Επίσης, επιδίδεται πολύ στο διάβασμα. Οι επιστολές του δίνουν το μέτρο της σαφήνειας και του βάθους της σκέψης του. Γράφει: «Ναι, είμαι ελεύθερος, το ομολογώ: φαντάστηκα όσα είναι δυνατό να φανταστεί κανείς, αλλά σίγουρα δεν έκανα όσα φαντάστηκα και, οπωσδήποτε, δεν θα τα κάνω όλα αυτά. Είμαι ελεύθερος, αλλά δεν είμαι κακούργος, ούτε δολοφόνος» και αλλού: «Ο τρόπος που σκέπτομαι είναι προϊόν των στοχασμών μου, εξαρτάται απ'τη ζωή και τη φύση μου. Δεν είναι στο χέρι μου να τον αλλάξω, αλλά και να μπορούσα, δεν θα το έκανα». Επιπλέον, η φυλάκιση δεν τον αποθαρρύνει αλλά τον παροτρύνει: «Φανταστήκατε ότι πετύχατε κάτι σπουδαίο, οδηγώντας με σε μια φριχτή αποχή απ'τις αμαρτίες της σάρκας. Ε, λοιπόν, πέσατε έξω, εξάψατε τη φαντασία μου με γεμίσατε φαντασιώσεις, τις οποίες θα χρειαστεί να πραγματοποιήσω».

Επιπλέον γράφει. Στην περίοδο αυτή ανήκει το έργο του *Διάλογος ανάμεσα σ'έναν ιερέα κι έναν μελλοθάνατο*, όπου ο Σάντ προβάλλει τις υλιστικές του ιδέες. Το 1784 μεταφέρεται στην Βαστίλλη.

Η περίοδος 1784-1789, χαρακτηρίζεται από μια έντονη συγγραφική δραστηριότητα-120 ημέρες στα *Σόδομα* (22-10-1785), *Η Αλήθεια* (1787), *Οι Ατυχίες της Αρετής* (1787).

Την 1η Οκτωβρίου 1788, καταγράφοντας τον αναλυτικό κατάλογο των έργων του αναφέρει 14 τόμους, εκτός από το 120 ημέρες. Μεταξύ αυτών, πέρα από μερικά μέτρα θεατρικά, τα *Αλίν και Βαλκούρ*, *Ζυστίν ή οι ατυχίες της αρετής* και τα περισσότερα διηγήματά του που θα συγκεντρωθούν στα βιβλία *Τα εγκλήματα του έρωτα*² και *Μικρές ιστορίες*.

Στις 2 Ιουνίου 1789, ο Σάντ, κρατούμενος πάντα στη Βαστίλλη, επιχειρεί να ξεσηκώσει το λαό, φωνάζοντας μ'ένα χωνί ότι σφάζουν τους κρατούμενους. Ιδού πως περιγράφει τον εαυτό του ο Σάντ εκείνη την εποχή: «αυταρχικός, παράφορος, ευέξαπτος, ακραίος στα πάντα, με μια ακόλαστη φαντασία σ'ό,τι αφορά τα ήθη. Άλλον σαν κι εμένα δεν είδε η ζωή, άθεος σε σημείο φανατισμού, να ποιος είμαι με δυό λόγια και, γι' αυτό, σκοτώστε με μια κι έξω, ή δεχθείτε με όπως είμαι, γιατί δεν προκειται ν' αλλάξω.»

Στις 3 Ιουλίου, κατόπιν αιτήσεως του φρουράρχου να τον απαλλάξουν απ' αυτόν διότι τον έκρινε επικίνδυνο, μεταφέρθηκε στο Σαραντόν, όπου θα ξαναφυλακιστεί αργότερα με διαταγή του Βοναπάρτη. Ο Σάντ θα μείνει εκεί από τις 4-7-1789 έως τις 2-4-1790. Στις 13 Μαρτίου, η Εθνοσυνέλευση αποφασίζει την κατάργηση των φυλακίσεων και την απελευθέρωση όλων των κρατουμένων. Ο Σάντ είναι για μια ακόμα φορά ελεύθερος.

Σ' αυτή την περίοδο, τρία σημαντικά γεγονότα θα σημαδέψουν τη ζωή του: α) Χωρίζει με τη σύζυγό του και συνδέεται με την Κονστάνς Κεσνέ, πού θα τον συντροφέψει ως τον θάνατό του. β) Χάνει την περιουσία του και

2. ΣτΕ εκδόσεις ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ (ύπο έκδοση)

βυθίζεται στην εξαθλίωση και γ)συμμετέχει ενεργά στην Επανάσταση ως «άνθρωπος των γραμμάτων.»

Κατά τη διάρκεια της Επανάστασης, ο Σάντ εργαζόταν ως υποβολέας στο θέατρο των Βερσαλλιών, ενώ η σύντροφός του πούλησε ακόμη και τα φορέματά της για να τα βγάλουν πέρα. Ωστόσο, παρά τη μίζερη ζωή τους, η Κονστάς ήταν εκείνη με την οποία ο Σάντ θα ζήσει το αληθινό ερωτικό του ρομάντζο.

Πέρα από τις οικονομικές δυσκολίες και προς κακή του τύχη, το όνομα του Σάντ καταγράφηκε στους καταλόγους των εμιγκρέδων, μια παρανόηση που δεν κατάφερε ποτέ να διορθώσει.

Εκτός από τη συγγραφική δραστηριότητα δεν υστερεί και στην πολιτική.Αν και μιλά σε μια επιστολή του για τις «δημοκρατικές κρεμάλες», από την 1η Ιουλίου 1790, γίνεται δραστήριο μέλος της επιτροπής της πλατείας Βαντόμ.Σε μια άλλη επιστολή του λέει:«Ο τρόπος που σκέφτομαι δεν ταιριάζει με κανένα κόμμα και είναι μια σύνθεση όλων.Είμαι αντιγιακωβίνος, τους μισώ θανάσιμα, λατρεύω τον βασιλιά, αλλά μισώ τις παλιές καταχρήσεις εξουσίας.Πολλά άρθρα του Συντάγματος μ'αρέσουν, άλλα πάλι μ'εξοργίζουν.Θέλω να ξαναδοθεί στην τάξη των ευγενών η παλιά της αίγλη, διότι η απώλειά της δεν βοηθά σε τίποτα.Θέλω αρχηγός του Έθνους να είναι ο βασιλιάς:δεν θέλω καθόλου την Εθνοσυνέλευση, αλλά δύο βουλές όπως στην Αγγλία, διότι αυτό παρέχει στον βασιλιά μια περιορισμένη εξουσία, που αντισταθμίζεται με τη σύμπραξη ενός έθνους αναγκαστικά χωρισμένου σε δύο τάξεις, η τρίτη είναι άχρηστη, δεν τη θέλω καθόλου.Ίδού ποιο είναι το πιστεύω μου».Ωστόσο,θα γίνει αρ-

γότερα πιο ριζοσπαστικός, θα καταγγείλει κυρίως τη δεύτερη βουλή, θεωρώντας τη αντιδραστικό όργανο και πλάγιο μέσο για ν' αποκατασταθεί η βασιλική εξουσία.

Γίνεται επίτροπος για τα νοσοκομεία και μέλος μιας επιτροπής που ελέγχει τις τοπικές επιτροπές. Στις 2 Νοεμβρίου 1792, διαβάζει στην επιτροπή την *Ιδέα περί του τρόπου επικύρωσης των νόμων*, την οποία τα άλλα μέλη θεωρούν εξαιρετική και θέλουν να την τυπώσουν και να την στείλουν στις 47 επιτροπές. Υποστηρίζει ότι κάθε απόφαση πρέπει να επικυρώνεται από όλο το λαό. «Αν πρέπει να εκλέγονται εκείνοι που θα προτείνουν τους νόμους, μη φανταστείτε ποτέ ότι χρειάζονται κι άλλοι για να τους επικυρώνουν. Η ψήφος του λαού πρέπει να εγκρίνει ή όχι τους νόμους που θεσπίζονται για να τον δεσμεύσουν, πρέπει λοιπόν ο ίδιος ο λαός να βρίσκεται εκεί, χωρίς να εκλέγει άλλους στη θέση του: η εκλογή, αποτέλεσμα πάντα μιας επιλογής, θα έφερνε, μ' αυτό τον τρόπο, στο προσκήνιο εκείνον που, τις περισσότερες φορές δυστυχώς, κατέχει την τέχνη να καταστρατηγεί τον νόμο ή τον τρόπο να τον παραβαίνει». Διορίζεται δικαστής (ή ακριβέστερα ένορκος κατηγορίας) στην υπόθεση των πλαστών χαρτονομισμάτων. Γραμματέας και ύστερα πρόεδρος της επιτροπής, παραιτείται τελικά όταν θα του ζητηθεί να περάσει σε ψηφοφορία «κάτι φρικτό και απάνθρωπο», μια πρόταση καθιέρωσης της θανατικής ποινής. Το Νοέμβριο του 1793, υποβάλλει ένα σχέδιο για να δοθούν στους δρόμους του Παρισιού ονόματα επαναστατών, αλλά στις 8 Δεκεμβρίου συλλαμβάνεται και φυλακίζεται επειδή το 1791 είχε κάνει αίτηση για τη βασιλική φρουρά.

Μετά από διαδοχικές μεταγωγές, καταλήγει στο θεραπευτήριο Πικτίς για «λόγους υγείας». Στις 26 Ιουλίου 1794, ο δημόσιος κατήγορος συντάσσει ένα κατηγορητήριο κατά 28 ατόμων (συμπεριλαμβανομένου του Σάντ). Γλυτώνει λόγω των συνεχών μετακινήσεων που τους κάνουν.

Στις 15 Οκτωβρίου 1794, ο Σάντ αφήνεται ελεύθερος. Καταπάνεται για μια ακόμα φορά με τη λογοτεχνία. Τα μυθιστορήματά του γνωρίζουν μεγάλη επιτυχία μέχρι την ημέρα που θα επιβληθεί η ηθικοπλαστική αντίδραση του Βοναπάρτη, οπότε φυλακίζεται ξανά στο άσυλο της Αγίας Πελαγίας, το Μάρτιο του 1801.

Ωστόσο, ήδη από τον Αύγουστο του 1800, η αστυνομία είχε κατασχέσει στο βιβλιοδετείο τη *Νέα Ζυστίν*. Μετά την φυλάκισή του, ο Σάντ δεν έδειξε ν'ανέχεται το σκάνδαλο της κράτησής του με «διοικητική απόφαση». Το 1804, γράφει στον Φουσέ, διαμαρτυρούμενος: «Εδώ και τέσσερα περίπου χρόνια στερούμαι αδικαιολόγητα την ελευθερία μου... οι νόμοι και οι κανονισμοί περί ατομικής ελευθερίας ποτέ δεν παραβιάστηκαν τόσο απροκάλυπτα όσο στην περίπτωση μου, αφού επιμένουν να με κρατούν κλειδαμπαρωμένο χωρίς καμία δικαστική απόφαση ή έννομη πράξη, με το πρόσχημα κάποιου άσεμνου βιβλίου που μου αποδίδουν άνευ λόγου και με αφορμή κάποια μυθεύματα που θέλουν να φαντάζονται και να εφαρμόζουν στην ιδιωτική μου ζωή, όλα αστήρικτα.»

Στις 14 Μαρτίου 1803, μεταφέρεται στις φυλακές της Μπισέτρ και στις 15 Απριλίου στο άσυλο Σαραντόν, που είχε μετατραπεί, το 1795, σε ψυχιατρικό άσυλο. Ο διευθυντής, υπήρξε ο μόνος διοικητικός υπάλληλος που

του έδειξε λίγη κατανόηση, παραχωρώντας του κάποια ελευθερία και το δικαίωμα να επικοινωνεί με τους αρρώστους, σε αντίθεση προς την εντολή του υπουργού εσωτερικών να κλείσει τον Σάντ σ' ένα δωμάτιο.

Πέρα από το να συνεχίζει να γράφει, ο Σάντ οργανώνει εκεί παραστάσεις όπου παίζουν οι ίδιοι οι άρρωστοι, σκηνοθετώντας τα έργα ή και μερικές φορές γράφοντάς τα. Ενώ ο γιατρός Κολλέρ τα θεωρεί «ανήθικα», ο διευθυντής Κουλμέ αποδίδει σημασία στη θεραπευτική αξία του θεάτρου. «Λέει», αναφέρει ο αστυνομικός διευθυντής, «ότι είναι κατάυποχρεωμένος στον κύριο Σάντ, ο οποίος θεωρεί το θέατρο ως μέσο θεραπείας της τρέλας και είναι ευτυχής που έχει στο άσυλό του έναν άνθρωπο να διδάξει θέατρο στους τρελούς, επειδή θέλει να τους θεραπεύσει με το μέσο αυτό». Χάρη στη συμπαράσταση του διευθυντή, εξάλλου, ο Σάντ κατάφερε να τελειώσει στα 73 του χρόνια, ένα χρόνο προτού πεθάνει, το τελευταίο του έργο. Το κοινό των παραστάσεων του Σάντ δεν είναι μόνο το προσωπικό και οι άρρωστοι, αλλά και παρισινοί θεατές, ωστόσο οι παραστάσεις απαγορεύθηκαν το 1813. Ο Σάντ συνεχίζει να γράφει. Τον Απρίλιο του 1807 θα τελειώσει το *Ιστορία της Αιμιλίας* που θ' αποτελέσει το τελευταίο μέρος από το *Μέρες του Φλορμπέλ* ή η φύση χωρίς πέπλο, αλλά τα χειρόγραφα κατάσχονται από τον υπουργό της αστυνομίας 6 εβδομάδες αργότερα.

Στα 1812 και 1813 γράφει τα *Αδελαΐδα του Μπράουνσβικ* και *Ισαβέλλα της Βαυαρίας* ενώ κυκλοφορεί ανώνυμα το *Μαρκησία ντε Γκάντ*. Στις 2 Δεκεμβρίου του 1814 πεθαίνει και θάβεται στο Σαραντόν, απαλλάσσοντας από

την παρουσία του μια εξουσία που δεν θα πάψει να τον κατατρέχει έως την τελευταία του πνοή.

Παρά τους μύδρους που έχουν κατά καιρους εξαπολύσει εναντίον του οι κάθε λογής ηθικολόγοι, το έργο του Σάντ επηρέασε μεγάλο μέρος της λογοτεχνίας του 19ου αιώνα και «Η κριτική του 20ου αιώνα, ανεγνώρισε τη σπουδαιότητα του έργου του και την αξία της ψυχολογικής ανάλυσης η οποία το διαπνέει.»³ Τα μυθιστορήματά του δεν τα διατρέχει παρά ο πόθος για την ελευθερία και την ανθρώπινη απελευθέρωση και η ανάγνωσή τους οφείλει να ωθεί στην εξέγερση, διαφορετικά είναι ανούσια.

Νίκος Β. Αλεξίου

---

3. ΣτΕ Πάπυρος Λαρούς, 1964

Ντε Σάντι: έργο του Γκεβοντάν

Η ΑΚΟΡΕΣΤΗ ΔΙΨΑ ΓΙΑ ΕΞΟΥΣΙΑ

Όταν έφτασα στη Σουηδία, τόσο η πρωτεύουσα όσο και ολόκληρο το βασίλειο, ζούσαν μια περίοδο αναταραχής, όπου βασίλευε ο ανταγωνισμός δύο ισχυρών κομμάτων: το πρώτο, απογοητευμένο απ' την Αυλή και ό,τι εξαρτόταν απ' αυτήν, φλεγόταν από την επιθυμία κατάκτησης του θρόνου. Το δεύτερο, το κόμμα του Γουσταύου Γ', έδειχνε αποφασισμένο να πληρώσει οποιοδήποτε τίμημα, προκειμένου να συνεχίσει να βασιλεύει ο δεσποτισμός. Το τελευταίο αντιπροσώπευε η Αυλή και η καμαρίλα της. Στο πρώτο είχε προσχωρήσει η Γερουσία και ορισμένα τμήματα της στρατιωτικής ηγεσίας. Οι δυσσαρεστημένοι έκριναν ότι η στιγμή ήταν πρόσφορη για μια νέα βασιλεία! Προτιμούσαν μια κυοφορούμενη από μια παγιωμένη εξουσία. Οι συγκλητικοί, συνειδητοποιώντας βαθιά αυτό, αποφάσισαν να φανούν αδίστακτοι, προκειμένου να διατηρήσουν δικαιώματα που τόσο πολύ καιρό πάσχισαν να σφετεριστούν. Η επιτροπεία που ασκούσαν ήταν εξαιρετικά σκληρή! Τόλμησαν να φτάσουν στο σημείο ακόμη και ν' ανοίγουν τις επιστολές του βασιλιά στις συναντήσεις τους, προτιθέμενοι ν' απαντήσουν οι ίδιοι σ' αυτές ή να τις ερμηνεύσουν, κατά τα συμφέροντά τους, στον παραλήπτη τους. Συν τω χρόνω, η ισχύς αυτών των αρχόντων αυξήθηκε σε τέτοιο βαθμό,

ώστε σχεδόν είχαν αντικαταστήσει τον Γουσταύο ως προς την επιλογή των προσώπων που θα καταλάμβαναν τις θέσεις του βασιλείου του.

Ετσι, λοιπόν, είχε η κατάσταση στη Σουηδία, όταν παρουσιάστικα ενώπιον του γερουσιαστή Στένο, ο οποίος αποτελούσε, κατά κάποιο τρόπο, την ψυχή του κόμματος των γερουσιαστών. Ο νεαρός γερουσιαστής και η σύζυγός του με δέχτηκαν με τον πλέον ευγενικό τρόπο και, τολμών να πώ, με το πλέον ένθερμο ενδιαφέρον. Με επιτίμησαν που δεν είχα φέρει μαζί και την σύντροφό μου, την πρώτη κίόλας μέρα της γνωριμίας μας και κατάφερα να αποφύγω τα σχόλια του νεαρού γερουσιαστή μόνον αφού συμφώνησα να δειπνήσουμε όλοι μαζί την επομένη.

Η Έμμα, την οποία θεωρούσαν όλοι γυναίκα μου και η οποία διέθετε όλα εκείνα τα προσόντα που ικανοποιούν την καλή κοινωνία, έγινε δεκτή εξίσου θερμά μ'εμένα και πολύ σύντομα, οι δεσμοί μιας τρυφερότατης φιλίας ήρθαν να επισφραγίσουν τη σχέση του τρισχαριτωμένου αυτού πλάσματος με την αξιολάτρευτη σύζυγο του γερουσιαστή.

Εάν ο νεαρός, μόλις 27 ετών, Σουηδός μπορούσε δίκαια να θεωρηθεί ως ένας από τους πλέον αξιαγάπητους και πνευματώδεις ευγενείς της Σουηδίας, τότε και η γυναίκα του, η Ερνεστίνια, μπορούσε εξίσου δίκαια και άνευ υπερβολής, να θεωρηθεί το ωραιότερο πλάσμα που εμφανίστηκε ποτέ σε όλα τα βασίλεια του Βορρά. Δεκαεπτά ετών, με τα ομορφότερα ξανθά μαλλιά, την πιο χαριτωμένη μέση...τα υπέροχα μαύρα μάτια,...τα πιο γλυκά χαρακτηριστικά, αυτές και πολλές άλλες ήταν οι χάρες με τις οποίες η φύση είχε προικίσει τον θεϊκό εκείνο άγγελο, ο οποίος, χωρίς να επαναπαύεται διόλου σ'όλα αυτά, πλούτιζε αυτές τις φυσι-

κές χάρες με το πιο γόνιμο πνεύμα, που το συνόδευαν ο σταθερός χαρακτήρας και η πλέον αδιαφιλονίκητη φιλοσοφία.

Από την τέταρτη κιόλας συνάντησή μας, ο γεροϋσιαστής με ρώτησε ποιος ήταν ο παραλήπτης των συστατικών επιστολών μου. Εγώ του τις έδειξα κι όταν εκείνος διάβασε στις υποδείξεις το όνομα αρκετών αυλικών μου είπε:

-Αγαπητέ μου Γάλλε, από τη στιγμή που θα χρησιμοποιήσετε αυτά τα γράμματα θα στερηθείτε, αναγκαστικά, της ευχαρίστησης να συνεχίσετε να μας βλέπετε. Ισχυρά συμφέροντα μας χωρίζουν από τα άτομα στα οποία απευθύνονται οι επιστολές σας. Οι συνάδελφοι, οι φίλοι και οι συγγενείς μου, όντας ορκισμένοι εχθροί του δεσποτισμού της Αυλής, δεν συναντούν κανένα απ'όσους υπηρετούν αυτό τον δεσποτισμό ή συμμετέχουν στην άσκησή του.

-Ω, κύριέ μου, του είπα τότε εγώ, ο τρόπος σκέψης σας συγγενεύει τόσο πολύ με τον δικό μου ώστε μου είναι αδύνατον να μην προβώ για χάρη σας έστω και στην ελαχίστη θυσία, που θα συνέβαλε στην ένταξή μου στο κόμμα που υποστηρίζετε και όχι το αντίθετο! Απεχθάνομαι τους βασιλιάδες και την τυραννία τους. Ποιό είναι, λοιπόν, το κριτήριο βάσει του οποίου θα υπέθετε κανείς ότι η φύση μπορούσε να αναθέσει σ'ένα τέτοιο υποκείμενο τη φροντίδα της διακυβέρνησης των ανθρώπων ; Η ευκολία με την οποία μπορεί να παρασυρθεί και να σφάλει ένα τέτοιο υποκείμενο, δεν αρκεί άραγε για να γεννήσει, σε κάθε λογικό άνθρωπο, μια απέχθεια για το μοναρχικό πολίτευμα ; Σπεύσατε, γενναίοι μου γεροϋσιαστές, ακολουθώντας το παράδειγμα των προγόνων σας, να προσφέρετε ξανά στον σουηδικό λαό την ελευθερία που προσπαθεί να του αφαιρέσει ο

Γουσταύος.Είθε οι προσπάθειες στις οποίες προβαίνει ο νεαρός σας πρίγκηπας για να εδραιωθεί στην εξουσία , ν'αποδειχθούν εξίσου άκαρπες μ'εκείνες που επιχείρησε πρόσφατα ο Αδόλφος.Ωστόσο, κύριέ μου, συνέχισα με θέρμη, για να μη μείνει μελλοντικά στο μυαλό σας καμία αμφιβολία για την ειλικρινή μου πρόταση να είμαι μέλος του κόμματός σας όσο καιρό θα βρίσκομαι στην Σουηδία, σας παραδίδω πάραυτα τις επιστολές των οποίων είμαι κομιστής και που απευθύνονται στους φίλους του Γουσταύου: να 'τες λοιπόν,ας τις κάψουμε μαζί και επιτρέψτε να βασιστώ αποκλειστικά σε σας ως προς το ζήτημα της επιλογής των φίλων που οφείλω ν'αναζητήσω στην πόλη σας.

. Λέγοντας αυτά τα λόγια, ο Στένο μ'αγκαλιάζει και η νεαρή σύζυγός του, που παρεβρισκόταν στη συνομιλία, αδυνατεί να εμποδίσει τον εαυτό της να μου εκδηλώσει με τον πλέον ένθερμο τρόπο πόσο κολακευμένη την έκανε να αισθάνεται το γεγονός ότι προσχώρησε στο κόμμα της ένας άνδρας της δικής μου αξίας.

-Μπορώ, μου είπε στη συνέχεια ο Στένο, μας ανοίξατε πριν από λίγο τον εαυτό σας με τόση ειλικρίνεια, ώστε δεν μπορώ πλέον ν'αμφιβάλω για τον τρόπο σκέψης σας. Μπορείτε, ειλικρινά, να συμμαριστείτε τα συμφέροντά μας και να ενωθείτε μαζί μας με δεσμούς που δεν χαρακτηρίζουν και συνοδεύουν παρά μόνο φίλους και συνωμότες.

-Γερουσιαστή, απάντησα με θέρμη, σας δίνω τον ιερό όρκο ν'αγωνιστώ μαζί σας μέχρι να πέσει ο τελευταίος τύραννος του κόσμου, αν το μαχαίρι που θα τους σκοτώσει βρεθεί για χάρη σας στο χέρι μου.

Κι αμέσως διηγήθηκα στον γερουσιαστή την περιπέτεια με την πριγκήπισσα της Ολλανδίας, για να του αποδείξω

πόσο αποστρεφόμενοι την τυραννία κι όσους την ασκούσαν.

-Φίλε μου, απάντησε ο γερουσιαστής, η γυναίκα σας συμμερίζεται τον τρόπο σκέψης σας ;

-Για να βεβαιωθείτε γι' αυτό, μάθετε ότι κι εκείνη εγκατέλειψε την πριγκήπισσα της Ολλανδίας, η οποία της πρόσφερε μια θαυμάσια ζωή, για τους ίδιους λόγους που με είχαν ωθήσει και εμένα να το κάνω.

-Θαυμάσια! Αναφώνησε τότε ο Στένο, ελάτε και οι δύο αύριο το βράδυ να δειπνήσουμε μαζί με τους φίλους μου και εκεί θα μάθετε πράγματα που σίγουρα θα σας καταπλήξουν.

Ενημέρωσα την Έμμα για τη συζήτηση αυτή.

-Πριν προσχωρήσουμε σ' αυτόν τον κύκλο, αγαπητέ μου φίλε, μου είπε, σκέψου καλά που μπορεί να μας οδηγήσει αυτό και, κυρίως, θυμήσου ότι εγκατέλειψες τη Σοφία κατά τη γνώμη μου βέβαια περισσότερο λόγω της αδιαφορίας για τις κρατικές υποθέσεις παρά λόγω ιδεολογικών διαφορών.

-Όχι, κάνεις λάθος της απάντησα. Το έχω σκεφθεί πολύ, αφότου κατέληξα στο συμπέρασμα ότι η απέχθειά μου και μόνο απέναντι στον απόλυτο δεσποτισμό, απέχθεια που έτρεφα σ' όλη μου τη ζωή, με έκανε ν' απορρίψω την πρόταση της συζύγου του τοποτηρητή. Αν έτρεφε άλλες βλέψεις απ' αυτές που είχα, ίσως να δεχόμουν...

-Όμως, φίλε μου, είπε η Έμμα, βλέπω μια πλήρη ανακολουθία στις αρχές σου. Είσαι τύραννος, αλλά απεχθάνεσαι την τυραννία. Τα γούστα, η καρδιά και η ενδυμασία σου αποπνέουν όλα δεσποτισμό, αλλά εσύ καταφέρεσαι εναντίον του. Εξήγησέ μου, λοιπόν, όλες αυτές τις αντιφάσεις και θα σε ακολουθήσω.

-Έμμα, είπα τότε στη φίλη μου, θέλω να έρθεις μαζί μου απλά και μόνο για να τηρηθούν τα προσχήματα, για να διεισδύσω καλύτερα στον κύκλο τους-θυμήσου πως σε συνέστησα. Η γερουσία της Σουηδίας δεν έχει αποφασίσει να πάρει τα όπλα ενάντια στον ανώτατο άρχοντά της, επειδή μισεί την τυραννία ! Το κάνει από φθόνο, απ'τη ζήλεια που νιώθει βλέποντας τον δεσποτισμό αυτό σε χέρια άλλα από τα δικά της, να είσαι σίγουρη ότι μόλις πάρει την εξουσία στα δικά της χέρια, τότε θα πάψει πλέον ν'αποστέφεται τον δεσποτισμό και, αντίθετα, θα τον χρησιμοποιήσει για να βελτιώσει την ευδαιμονία της.Δεχόμενος την πρόταση του Στένο, παίζω αυτομάτως τον ίδιο ρόλο μ'αυτόν και, όπως ακριβώς κι εκείνος, δεν προτίθεμαι να πετάξω το σκήπτρο, αλλά να το πάρω στα χέρια μου.Χώνεψέ το καλά, θα εγκαταλείψω αυτή την κοινωνία όταν τη δω να δονείται από διαφορετικές αρχές και, ιδέες.Μη με κατηγορείς λοιπόν, Έμμα, για αντιφατικότητα και, ομοίως, μην κατηγορείς εκείνους που βλέπεις ν'αντιμάχονται την τυραννία, χρησιμοποιώντας ως μέσο τον δεσποτισμό! Όλοι επιθυμούν τον θρόνο, όμως οι άνθρωποι δεν μισούν τον θρόνο, αλλά εκείνον που κάθεται σ'αυτόν.Πιστεύω ότι έχω τις προϋποθέσεις για να παίζω κάποιο ρόλο στον κόσμο.Για να πετύχει κανείς δεν χρειάζεται ούτε προκαταλήψεις ούτε αρετές.Τα μόνα που χρειάζονται είναι μια μορφή αρπακτικού, μια διεφθαρμένη ψυχή κι ένας σταθερός χαρακτήρας κι εγώ τα διαθέτω και τα τρία.Η τύχη μου απλώνει το χέρι της κι εγώ το δέχομαι, στολίσου λοιπόν αύριο, νοιώσε περήφανη, πνευματώδης και πόρνη:σε διαβεβαιώνω ότι αυτές είναι οι απαραίτητες αρετές για να σταθείς στο σπίτι του Στένο.Οι

αρετές αυτές θ'αρέσουν στους φίλους μου, επίδειξέ τες, λοιπόν και, κυρίως, μην πτοείσαι διόλου.

Φτάσαμε στο σπίτι την καθορισμένη ώρα, επισημαίνοντας ότι αμέσως μετά την είσοδό μας, ένας λακές έσπευσε να πεί στον πορτιέρη:Είναι όλοι παρόντες, μην αφήσεις να μπει κανένας άλλος.

Ήταν όλοι συγκεντρωμένοι σ'ένα περίπτερο που βρισκόταν στην άκρη του απέραντου εκείνου παλατιού.Μεγάλα δένδρα περιέβαλαν το περίπτερο, που εύκολα θα εκλάμβανε κανείς για ναό αφιερωμένο στη θεά της σιωπής.Ένας λακές μας δείχνει την κατεύθυνση που πρέπει ν'ακολουθήσουμε, χωρίς να μας συνοδεύσει.Έτσι μπαίνουμε μέσα και ιδού ποιούς ακριβώς συναντάμε εκεί:

Ο Στένο και η σύζυγός του -τους γνωρίζετε ήδη-σηκώθηκαν αμέσως να μας υποδεχθούν και να μας συστήσουν στα 6 άτομα που θα σας περιγράψω αμέσως.Υπήρχαν τρεις γερουσιαστές με τις συζύγους τους.Ο πιο ηλικιωμένος ήταν γύρω στα 50 χρόνια και ονομαζόταν Έρικσον.Είχε έναν αέρα ευγένειας και μεγαλοπρέπειας, αλλά διέκρινες κάτι σκληρό στο βλέμμα του, ενώ ο τρόπος που μιλούσε ήταν απότομος.Η σύζυγός του ονομαζόταν Φρειδεγόνδη και ήταν 35 χρονών.Η ομορφιά της ξεπερνούσε την ευγένειά της, ενώ τα χαρακτηριστικά της έδειχναν κάπως αρρενωπά αλλά περήφανα και, γενικά, ανήκε σ'εκείνο το είδος γυναίκας που ονομάζουμε όμορφη.Ο δεύτερος γερουσιαστής ήταν 40 χρονών και ονομαζόταν Βόλφ.Είχε μια σκανδαλώδη ζωντάνια και ένα αστείρευτο πνεύμα, αλλά και μια κακία ζωγραφισμένη στα χαρακτηριστικά του.Η σύζυγός του, Αμέλια, ήταν μόλις 23 χρονών.Σίγουρα, ήταν η πιο πικάντικη μορφή εκεί μέσα, με την δροσερότερη μέση,το

ζωντανότερο στόμα, τα πονηρότερα μάτια και την ωραιότερη επιδερμίδα που θα μπορούσε κανείς να δει σε άνθρωπο. Η Αμέλια μ' εντυπωσίασε, οφείλω να το ομολογήσω. Ο τρίτος γερουσιαστής ονομαζόταν Μπραχέ και ήταν μόλις 35 χρονών. Λεπτός, ξερακιανός, με βλέμμα καχύποπτο και αφηρημένο ύφος, καθώς και με την μεγαλύτερη ψυχρότητα, τον μεγαλύτερο κυνισμό και την μεγαλύτερη αγριάδα από κάθε άλλο συνάδελφο. Η Ουλρίκε, η σύζυγός του, ήταν μια από τις ομορφότερες γυναίκες της Στοκχόλμης και ταυτόχρονα η πλέον κακιά και η πλέον πνευματώδης. Επιπλέον, ήταν η πλέον στενά συνδεδεμένη με το κόμμα των γερουσιαστών και η ικανότερη στο να το εκμεταλλευτεί σωστά. Ήταν δύο χρόνια μικρότερη απ' τον σύζυγό της.

- Φίλοι μου, είπε ο Στένο, μόλις οι πόρτες έκλεισαν ξανά πίσω μας, αν δεν εμπιστευόμουν αυτό το γάλλο ευγενή και την αντάξιά μας σύζυγό του, δεν θα τους βλέπατε σήμερα σ' αυτό το σπίτι. Σας παρακαλώ, λοιπόν, θερμά να τους δεχθείτε κι εσείς στην εταιρία* σας.

- Κύριέ μου, μου είπε τότε ο Μπραχέ, απευθυνόμενος προς εμένα με ευγένεια και ταυτόχρονα με ενεργητικότητα, αυτά που λέει ο Στένο για σας αρκούν για να μας γεννήσουν εμπιστοσύνη. Για να μην κρυβόμαστε όμως, θα έλεγα ότι η εμπιστοσύνη αυτή θα παγιωθεί, αφού απαντήσετε ανοικτά στις ερωτήσεις που πρόκειται να σας τεθούν.

Ε - Τι σας κάνει ν' αποστρέψετε τον βασιλικό δεσποτισμό;

Α - Η ζήλεια, η φιλοδοξία, η αλαζονεία, η απόγνωση που γεννιέται όταν νιώθεις ότι κάποιος σε εξουσιάζει, η επιθυμία να κυβερνήσω κι εγώ τους άλλους τυραννικά.

---

* ΣτΜ Εννοεί την μυστική εταιρία τους, όπως θα δούμε.

Ε - Η ευτυχία του λαού περιλαμβάνεται άραγε στις βλέψεις σας ;

Α - Το μόνο που με απασχολεί είναι η προσωπική μου επιτυχία.

Ε - Και τι ρόλο παίζει το πάθος στον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζετε κάθε πολιτικό;

Α - Τον μεγαλύτερο: ποτέ στη ζωή μου δεν πίστεψα ότι αυτός τον οποίον ονομάζουν Πολιτικό Άνδρα, έχει, στην πραγματικότητα, ισχυρότερες παρορμήσεις απ' τον πόθο να ικανοποιήσει πλήρως τις ηδονές του! Τα σχέδιά του, οι συμφωνίες που συνάπτει, τα προγράμματά του, οι φόροι του, ακόμα και οι νόμοι του, συνδέονται άμεσα με την προσωπική του ευδαιμονία και πηγάζουν απ' αυτήν: Η δημόσια ευτυχία δεν απασχολεί ποτέ και διόλου τις σκέψεις του και ο,τι κάνει για να παραμυθιάσει τον αδαή λαό, δεν είναι παρά το μέσο που θα τον κάνει πλουσιότερο κι ευτυχέστερο.

Ε - Αν, δηλαδή, εσείς βρισκόσασταν στη θέση του τάδε ή του δείνα, θα κοιτάζατε να εκμεταλλευτείτε αυτά τα δύο πλεονεκτήματα προς όφελος των απολαύσεων ή των ηδονών σας ;

Α - Αυτά τα δύο δεν είναι παρά οι μόνοι θεοί που αναγνωρίζω, τα μόνα θέλγητρα της ψυχής μου.

Ε - Και πως βλέπετε τη θρησκεία σε σχέση μ' αυτά ;

Α - Ως την πρώτη στιγμή της τυραννίας, ως αυτό που κάθε δυνάστης οφείλει να υπηρετεί πάντα, αν θέλει να παραμείνει στο θρόνο του. Το λάβαρο της προκατάληψης αποτελούσε ανέκαθεν την αυγή του δεσποτισμού κι ο δυνάστης μεταχειρίζεται πάντοτε, ευλογημένα από τη θρησκεία, σιδερικά για να πλήξει μ' αυτά τον λαό του.

Ε - Σκοπεύετε λοιπόν να την μεταχειριστείτε κι εσείς ;

Α - Φυσικά, αν θέλετε να κυβερνήσετε, δεν χρειάζεται παρά να μιλά για λογαριασμό σας κάποιος θεός κι οι άνθρωποι θα σας υπακούσουν αμέσως. Όταν τον ταρακουνήσει για τα καλά, ο δικός του κεραυνός, τον οποίο εξαπέλυσαν τα δικά σας χέρια, θα έχετε αμέσως στη διαθεσή σας τα πλούτη και τη ζωή τους. Πείστε τους ότι όλες οι ατυχίες κι οι δυστυχίες, που υπέστησαν υπό το καθεστώς το οποίο εσείς θέλετε να τους κάνετε ν'ανατρέψουν, προέκυψαν απ'την έλλειψη πίστης του και μόνο απ'αυτήν. Κάνοντάς τους να πέσουν στα πόδια της χίμαιρας που θα τους προσφέρετε, θα καταστούν συντομότατα μοχλός της φιλοδοξίας, της αλαζονείας και της ακολασίας σας.

Ε - Δεν πιστεύετε λοιπόν στον θεό ;

Α - Υπάρχει λογικός άνθρωπος που θα πίστευε τέτοια ψέματά ; Η φύση που βρίσκεται διαρκώς εν κινήσει, θα χρειαζόταν ποτέ μια κινητήρια δύναμη ; Θα ήθελα πολύ να εγκαταλειφθεί απροστάτευτο στα μαρτύρια, που θα του επέβαλε η μανία όλων αυτών των ταλαίπωρων που πέθαναν για χάρη της παραπάνω χίμαιρας, το ζωντανό κορμί του πρώτου απατεώνα που μίλησε για την απαίσια αυτή χίμαιρα.

Ε - Πως αντιμετωπίζετε εσείς εκείνες τις πράξεις που οι απλοί άνθρωποι ονομάζουν εγκληματικές ;

Α - Ως υπαγορεύσεις της φύσης, στις οποίες είναι εντελώς παράλογο να μην υπακούει κανείς. Ως τα σιγουρότερα μέσα στα οποία μπορεί να προσφεύγει ένας πολιτικός άνδρας, προκειμένου να συγκεντρώσει γύρω του όσα συνιστούν την ευτυχία του, ως τα κίνητρα κάθε καθεστώτος, ως τους μοναδικούς νόμους της φύσης.

Ε - Εσείς έχετε διαπράξει κάποιο έγκλημα ;

Α - Δεν υπάρχει έγκλημα που να μη διέπραξα και το οποίο να μην είμαι έτοιμος να διαπράξω ξανά.

Στο σημείο αυτό, ο Μπραχέ, αφού προχώρησε σε μια σύντομη ανάλυση της ιστορίας του Τάγματος των Ναϊτών. Αφού εξήγησε εκτενώς και γλαφυρά, το μαρτύριο άδικο, και ταυτόχρονα φρικτό, στο οποίο ο Φίλιππος ο Ωρραίος υπέβαλε τον Μολέ*, τελευταίο αρχηγό του εν λόγω τάγματος, με μοναδικό σκοπό να ιδιοποιηθεί τον πλούτο αυτών των πολεμιστών, συνεχισε :

Στο πρόσωπό μας βλέπετε τους αρχηγούς της Στοάς του Βορρά, την οποία ίδρυσε ο ίδιος ο Μολέ απ' τα έγκατα των φυλακών της Βαστίλλης, όπου ήταν έγκλειστος : Αν σας δεχόμαστε στους κόλπους μας, αυτό ισχύει μόνον υπό τον όρο να ορκιστείτε ότι θα εκδικηθείτε εκείνου τον αξιοσέβαστο, μεγάλο άνδρα, πάνω στο θύμα που θα εμφανιστεί ενώπιόν σας. Διαβάστε, προφέροντας συνειδητά !

«Ορκίζομαι να εξοντώσω όλους τους βασιλιάδες της γης. Να κηρύξω αιώνιο πόλεμο κατά της θρησκείας, της καθολικής εκκλησίας και του Πάπα. Να διακηρύξω την ελευθερία των λαών και να εγκαθιδρύσω μια Οικουμενική Δημοκρατία.»

Τότε, ακούστηκε ξαφνικά μια φοβερή βροντή. Το περίπτερο όπου βρισκόμαστε σείστηκε συνθέμελα και το θύμα βγήκε από μια καταπακτή, κρατώντας στο χέρι το μαχαίρι με το οποίο θα το χτυπούσα και μου το παρέδωσε. Ήταν ένα

---

* ΣτΜ Μέγας Μάγιστρος των Ναϊτών. Μετά την καταδίκη και τον θάνατό του στην πυρά οι Ναίτες διαλύθηκαν μεν τυπικά, αλλά συνέχισαν να υπάρχουν δρώντας συνωμοτικά.

γυμνό, όμορφο αγόρι 16 χρονών.Ε, λοιπόν, παίρνω το φονικό όπλο και του το χώνω στην καρδιά.

Ο Μπραχέ παίρνει ένα χρυσό ποτήρι, το γεμίζει με το αίμα και μου το δίνει να πιώ πρώτος, περνώντας το, στη συνέχεια, σ'όλους τους παρεβρισκόμενους οι οποίοι πίνουν, προφέροντας μια βάρβαρη φράση, που σήμαινε το έξης :«Καλύτερα να πεθάνουμε παρά να προδώσουμε ο ένας τον άλλο.»Η καταπακτή κλείνει και το πτώμα εξαφανίζεται μέσα της, ενώ ο Μπραχέ συνεχίζει τις ερωτήσεις του.

Ε - Μόλις δείξατε ότι είστε αντάξιός μας.Είδατε ότι η σταθερότητά μας ανταποκρινόταν στη δική σας κι ότι ακόμη κι οι γυναίκες μας παρέμειναν ατάραχες.Το έγκλημα που μόλις διαπράξατε σας είναι λοιπόν τόσο αδιάφορο, ώστε να διατίθεστε να το διαπράξετε και πάνω στις ηδονές σας ;

Α - Τις δυναμώνει, τις φορτίζει.Το θεωρούσα ανέκαθεν ψυχή των ακόλαστων ηδονών, είναι ανυπολόγιστα τα αποτελέσματά του πάνω στην φαντασία και η ακολασία δεν έχει καμιά ουσία αν δεν ανάβει τους πυρσούς της η διαφθορά του νού.

Ε - Δέχεσθε την ύπαρξη περιορισμών στις φυσικές ηδονές ;

Α - Όχι

Ε - Το φύλο, η ηλικία, η κατάσταση, ο βαθμός συγγένειας, οι τρόποι με τους οποίους μπορεί κανείς ν'απολαύσει τα άτομα, όλα αυτά, λέω, σας είναι εντελώς αδιάφορα ;

Α - Απολύτως.

Ε - Υποθέτω, ωστόσο, ότι θα υπάρχουν και κάποιες απολαύσεις που προτιμάτε ιδιαίτερα, τι λέτε ;

Α - Βεβαίως, οι εντονότερες, εκείνες που οι ανόητοι τολμούν να ονομάζουν ανώμαλες, αφύσικες, γελοίες, σκανδαλιστικές...αντίθετες προς τους νόμους και την κοινωνία...άγριες. Αυτές τις ηδονές προτιμώ κι αυτές θα συνιστούν πάντα την ευτυχία της ζωής μου.

- Αδελφέ, μου λέει τότε ο Μπραχέ, πάρετε τη θέση σας ανάμεσά μας, η εταιρία μας σας δέχεται...και μόλις κάθησα συνέχισε

- Βασιζόμαστε αποκλειστικά και μόνο στον λόγο σας, για να είμαστε σίγουροι ότι η σύζυγός σας έχει τις ίδιες αρχές μ'εσάς.

- Το ορκίζομαι για λογαριασμό της, απάντησα.

- Ακούστε με, λοιπόν, συνέχισε ο γερουσιαστής.Η Στοά του Βορρά, της οποίας είμαστε επικεφαλής, διαθέτει σημαντικό κύρος στην Στοκχόλμη.Οι απλοί, όμως, τέκτονες αγνοούν τα ήθη, τα μυστικά, τις συνήθειές μας.Απλώς προσέρχονται σε μας και υπακούουν στις γενικές αρχές.Έτσι, δεν απομένουν άλλα παρά δύο ακόμα πράγματα στα οποία οφείλω να σας μνησώ.Τα ήθη και οι προθέσεις μας.

Πρόθεσή μας, λοιπόν, είναι ν'ανατρέψουμε τον βασιλιά της Σουηδίας κι όλους τους βασιλιάδες της γης και, κυρίως, τους Βουρβώνους.Οι αδελφοί μας, όμως, που βρίσκονται στις άλλες γωνιές της γης, θ'αναλάβουν το έργο αυτό.Εμείς θ'ασχοληθούμε μόνο με τη δική μας πατρίδα.Όταν ανέλθουμε στον βασιλικό θρόνο, δεν θα υπάρχει πλέον μορφή τυραννίας ανάλογη της δικής μας , δεν θα υπάρχει ούτε θα έχει υπάρξει ποτέ δυνάστης που να καλύψει ή να έχει καλύψει τα μάτια του λαού με τόσο χοντρό πέπλο όσο εκείνο με το οποίο θα του τα καλύψουμε εμείς.Η απόλυτη άγνοια στην οποία θα βυθίσουμε το λαό, θα τον καταστήσει σύ-

ντομα άβουλο υποχείριο των επιδιώξειών μας.Θα χυθούν ποτάμια αίματος, οι αδελφοί μας θα είναι τότε απλοί υπηρέτες των ωμοτήτων μας και η απόλυτη κυριαρχία κι η εξουσία πάνω σε όλα, δεν θα συγκεντρώθει παρά μόνο στα δικά μας χέρια.Κάθε ελευθερία θα καταργηθεί.

Η ελευθερία του τύπου, της θρησκείας ακόμη κι η ίδια η ελευθερία της σκέψης, θα τεθούν εκτός νόμου.Αν θέλουμε να έχουμε υπό τον πλήρη έλεγχό μας τον λαό, πρέπει να προσέξουμε να μην διαφωτιστεί, ούτε να σπάσει τις αλυσίδες του.

Στη διανομή της εξουσίας, εσείς Μπορσάμ, δεν θα λάβετε μέρος καθόλου, διότι δεν το επιτρέπει η ευγενική σας κατάγωγή : Θα σας εμπιστευτούμε όμως την διοίκηση του στρατού και κυρίως την διοίκηση των ταγμάτων που θα σπείρουν το έγκλημα και την καταστροφή στη Σουηδία, προκειμένου να εγκαθιδρυθεί η εξουσία μας.Όταν, λοιπόν, θα έρθει ο καιρός, θα ορκιστείτε πίστη σε μας !

-Το κάνω από τώρα.

-Τότε, λοιπόν, δεν απομένει άλλο από το να σας μιλήσουμε για τα ήθη μας.Η διαστροφή τους, φίλε μου, είναι κάτι το φρικτό.Ο ηθικός όρκος που μας ενώνει,ύστερα από εκείνον της πολιτικής που αναφέρθηκε, είναι να εκπορνεύουμε αμοιβαία τις γυναίκες, τις μητέρες και τα παιδιά μας.Ν'απολαμβάνουμε όλοι μαζί αδιακρίτως αυτά τα πλάσματα...ο ένας ενώπιον του άλλου και, κατά προτίμηση, με τον τρόπο που ο θεός επέβαλε την τιμωρία του στα Σόδομα.Στα όργιά μας χρησιμοποιούνται θύματα και των δύο φύλων και πάνω τους ξεσπά όλο το αφύσικο των επιθυμιών μας.Η σύζυγός σας είναι εξίσου αποφασισμένη με σας να συμμετάσχει στις ανηθικότητες αυτές ;

- Το ορκίζομαι, είτε η Έμμα.

- Δεν είναι μόνον αυτό, συνέχισε ο Μπραχέ. Απολαμβάνουμε τις πιο φριχτές ακολασίες, δεν υπάρχει ακρότητα στην οποία να μην επιδοθούμε. Συχνά, η φρικαλεότητα μας οδηγεί σε σημείο να κλέβουμε, να δολοφονούμε στους δρόμους, να δηλητηριάζουμε πηγάδια και ποτάμια, να κάνουμε εμπρησμούς, να προκαλούμε τεχνητές ελλείψεις τροφίμων, να σπέρνουμε το θάνατο στα κοπάδια κι όλα αυτά, όχι προς ιδίαν τέρψη, αλλά για να κάνουμε το λαό ν'απηυδήσει με την κυβέρνηση που κυριαρχεί σήμερα, αναθερμαίνοντας έτσι τον πόθο μιας επανάστασης, που θα έχουν προετοιμάσει τα δικά μας χέρια. Σας φαίνονται παράξενες οι πράξεις αυτές ή μπορείτε να τις διαπράξετε, χωρίς τύψεις, συμπράττοντας με την εταιρία μας ;

-Αυτό που μόλις αναφέρατε, υπήρξε ανέκαθεν κάτι ξένο προς την ψυχή μου! Ακόμα κι αν εξαρτιόταν από μένα όλος ο κόσμος, αυτό δεν θα μ'έκανε να χύσω ούτε ένα δάκρυ.

· 1797

Μετάφραση:Νίκος Β. Αλεξίου

Ντε Σάντ (σάιτσο).

ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΑΜΕΣΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΠΑΤΗ ΤΩΝ «ΕΚΠΡΟΣΩΠΗΣΕΩΝ»

*Περιφέρεια των Piques - «Ιδέα περί του τρόπου επικύρωσης
των νόμων από έναν πολίτη αυτής της πολιτείας»*

Συμπολίτες

Αναφύεται το πιο σημαντικό απ'όλα τα ερωτήματα και τίποτα δεν είναι πιο παράδοξο από την αργοπορία που σημειώνεται στο να το απαντήσετε. Θλίβομαι για τις αιτίες που κρατάνε δέσμιες τις ιδέες και ομολογώ ότι δεν τις κατανοώ. Άνδρες της δεκάτης Αυγούστου, δεν διστάσατε να ξεριζώσετε τον τύραννο απ'το αλαζονικό παλάτι, όπου οι τύραννοι ετοιμάζονταν να χύσουν για δεύτερη φορά το αίμα του λαού.¹ Δεν φοβηθήκατε να ξαναποκτήσετε με τίμημα το αίμα σας, αυτήν την κυριαρχία που δεν ανήκε παρά σε σας και την οποία ωστόσο τίποτα δεν εδραιώνει ακόμα, παρόλο που η επανάστασή σας βρίσκεται ήδη στον τρίτο της χρόνο κι ενώ σήμερα το ζήτημα είναι να σταθεροποιήσετε τις βάσεις αυτής της κυριαρχίας, όταν πρόκειται να την εδραιώ-

---

1. Ξέρουμε ότι απ'τα ίδια παράθυρα, πριν από λίγο καιρό, ο Κάρολος ο 9ος είχε πυροβολήσει τους προτεστάντες.

σετε, να την αποδείξετε σε ολόκληρη την Ευρώπη, η αμερικανική σας αλυσοδένη και αναπαύεστε μακάρια πάνω στις δάφνες που τόσα χέρια θέλουν να σας αρπάξουν.

Σας το λέω συμπολίτες, ο χρόνος πιέζει κι αν αφήσετε να σας ξεφύγει αυτή η εξουσία που αποκτήσατε με τα ανδραγαθήματά σας, φοβερά δύσκολα θα την ξανακερδίσετε.

Ας συλλογιστούμε λοιπόν μαζί για λίγο πάνω στον τρόπο που θα την διατηρήσετε. Θα σας ρωτήσω, πρώτα απ' όλα, πως αντιλαμβάνεστε αυτούς τους οποίους εξουσιοδοτήσατε να σας φτιάξουν νόμους.

Μήπως άραγε εξαιτίας ενός ασυγχώρητου ιδεολογικού κομπούζιου, τους σύγγετε με κείνους τους αντιπροσώπους, ενός λαού σκλάβου, τους εντεταλμένους να καταθέτουν ευχές και ικεσίες στα πόδια του θρόνου ενός ηλιθίου ;

Φυλαχτείτε από αυτό το λάθος, συμπολίτες και μην ξεχάσετε ποτέ την τεράστια διαφορά που υπάρχει ανάμεσα σε ένα βουλευτή του Λουδοβίκου του 16ου και στους εντολοδόχους ενός λαού που μοναχός του κέρδισε τα δικαιώματά του, τη δύναμη και την ελευθερία του. Ο πρώτος, μην έχοντας παρά χάρες να ζητήσει κι ευμένειες να αποκτήσει, μοιράζοντάς τες σε σας ανάλογα με τις κοινωνικές διαβαθμίσεις που αποδεχόταν ο θρόνος, στον οποίο εσείς τον ανεβάσατε, διατηρούσε απέναντί σας αυτή την αφύσικη συμπεριφορά του δεσποτισμού την οποία αντέγραφε στα γόνατα του αφέντη του κι από εκεί προερχόταν το κουστούμι με το οποίο τον είχατε ντύσει κι ο ιερός σεβασμός που τρέφατε γι' αυτόν.

Τίποτα απ' όλα αυτά δεν υπάρχει σήμερα, οι απλοί άνθρωποι που είναι ελεύθεροι και ίσοι με σας, και στους οποίους δεν παραχωρήσατε, παρά για ένα σύντομο χρονικό

διάστημα, ένα μέρος της κυριαρχίας που ανήκει μόνο σε σας, αυτοί οι άνθρωποι δεν μπορούν με κανένα τρόπο να κατέχουν αυτήν την κυριαρχία σ'ένα βαθμό υψηλότερο από σας. Η κυριαρχία είναι μία, αδιαίρετη, αναπαλλοτρίωτη, την καταστέφετε, μοιράζοντάς την, τη χάνετε, μεταβιβάζοντάς τη.

Οι φωτισμένοι άνθρωποι τους οποίους τίμησατε αναθέτοντάς τους να σας φτιάξουν ένα καινούργιο Σύνταγμα, δεν έχουν κανένα άλλο δικαίωμα εκτός από το να σας υποβάλλουν ιδέες και σκέψεις. Σε σας και μόνο εναπόκειται η άρνηση ή η αποδοχή αυτών των σκέψεων. Κοντολογής, η εξουσία των εντολοδόχων σας είναι σαν την ακτίνα του ηλίου που αντανακλάται από ένα κάτοπτρο. Εσείς είστε η φωτεινή δέσμη που την παρομοιάζω με τον ήλιο. Οι εκπρόσωποί σας είναι το πυρωμένο γυαλί και δεν κατέχουν παρά μόνο αυτό που έχουν δεχτεί από σας και οι οποίοι θα φωτίσουν τη γη με τα φώτα που εσείς τους μεταβιβάσατε. Συμπολίτες, μπορείτε να κάνετε τα πάντα χωρίς αυτούς, αυτοί δε μπορούν τίποτα χωρίς εσάς. Κανείς δεν μπορεί να φανταστεί πόσο ουσιαστικό και σημαντικό είναι να εδραιώσουμε αυτές τις πρώτες ιδέες. Η αριστοκρατία δεν είναι τόσο μακριά όσο το νομίζουμε, οι αναθυμιάσεις της μολύνουν ακόμα την ατμόσφαιρα εδώ και λίγο καιρό: δεν θά'ναι, αν θέλετε, οι ίδιοι άνθρωποι εκείνοι που θα διαφθαρούν απ'αυτά τα μιάσματα, όπως αυτές θα γεμίσουν γάγγραινα εκείνους που θα τις αναπνεύσουν κι η σκούφια της ελευθερίας σας που έχει το ίδιο χρώμα με κείνη των κατά-

δικων στα κάτεργα, θα κρύψει ίσως σύντομα τις ίδιες αλυσίδες.²

Ω συμπατριώτες μου, μακάρι η αναγκαία επιφυλακτικότητα να μην σας εγκαταλείψει ποτέ, να σκέφτεστε αδιάλειπτα τους τρόπους με τους οποίους θα διατηρήσετε αυτή την ελευθερία που δεν αποχτιέται παρά μόνο μέσα από μια πλημμύρα αίματος και που μια μόνο στιγμή αρκεί για να ξαναχαθεί.

Οι περήφανοι καταστροφείς των *Tarquin*, είχανε άραγε σκεφτεί ότι μια μέρα θα υποτάσσονταν στον Καίσαρα; Και ποιος μπορεί να πιστέψει ότι η ίδια πόλη γέννησε τον Βρούτο και τον Μαικήνα ;

Συμπολίτες, το'χετε αντιληφθεί, σας είπαν ήδη. Άλλωστε, ότι οι νόμοι που θα απορρέουν απ' την εθνοσυνέλευση δεν θα χρειάζονται την επικύρωσή σας, σας είπαν ότι οι εντολοδόχοι σας, έχοντας περιβληθεί την εξουσία σας, θα αποκτούσαν εξαιτίας αυτής και μόνο της εκχώρησης, τη δυνατότητα να φτιάχνουν νόμους καθώς και τη δυνατότητα να τους επικυρώνουν ερήμην σας κι αυτό πάει να πεί ότι θα γίνουν κριτές των ίδιων σας των υποθέσεων. Τα γνωρίζετε αυτά και όμως υποταχθήκατε. Ναι, χωρίς αμφιβολία, υποταχθήκατε, γιατί καμιά διαμαρτυρία δεν ακούστηκε. Σας

---

2. Δεν καταλαβαίνω εξαιτίας ποιάς παράλογης άγνοιας θέλουμε οπωσδήποτε η σκούφια της ελευθερίας να είναι κόκκινη. Το λευκό ήταν το μόνο χρώμα που είχαν αφιερώσει οι Έλληνες και οι Ρωμαίοι στη θεά της ελευθερίας που λεγόταν Ελευθερία. (ΣτΜ. Ίσως να μην είναι μόνο άγνοια αλλά και συναίσθημα. Άλλωστε, εκείνη την εποχή ο βασιλιάς είχε οικιοποιηθεί το λευκό χρώμα, η Γαλλική σημαία προήλθε από την πρόσθεση του κόκκινου και του μπλέ της δημοκρατίας στο λευκό του βασιλιά).

ζητάω λοιπόν την άδεια να φωτίσω μαζί σας τον ακραίο αυτό κίνδυνο ενός φαύλου κύκλου.³

Ας ρίξουμε μια ματιά στο παρελθόν κι ας δούμε αυτό που ήταν οι τύραννοι. Ας μην αμφιβάλλουμε συμπολίτες, πρόκειται κι εκεί για την κατάχρηση μιας διαπιστευμένης εξουσίας. Ο Νέρωνας, ο Τιβέριος, ο Λουδοβίκος ο 16ος, ο Κάρολος ο 9ος, ο Βενσέσλας έχυσαν το αίμα του λαού, έχοντας καταχραστεί μια νόμιμη εξουσία. Οι δημαγωγοί, κοντολογής, έκαναν τη Ρώμη να τρέμει, έχοντας καταχραστεί μια εξουσία που τους είχαν εμπιστευτεί. Η Ασία στενάζει κάτω από τις φρικτές αλυσίδες «μεταβιβασμένων» εξουσιών. Η εξουσία του λαού, συγκεντρωμένη στα χέρια ενός ή και περισσοτέρων ανθρώπων, ιδού η πηγή της αριστοκρατίας, η κατάχρηση κι οι κίνδυνοι της εκχώρησης της ισχύος κάθε φορά που οι εντολοδόχοι σας θα πάνε να σας έχουν ανάγκη για να φτιάξουν νόμους, αν η επικύρωσή τους φαίνεται άχρηστη. Από εκείνη τη στιγμή γίνονται τύραννοι και εσείς σκλάβοι. Αν θελήσουν ποτέ να ξεφύγουν από την απαραίτητη υποχρέωσή τους να σας ζητάνε την επικύρωση των νόμων τους, τολμήστε να τους ρωτήσετε πως ένας λαϊκός εντολοδόχος είναι δυνατόν να φανταστεί ότι ο τίτλος και μόνο του εκπροσώπου της κυριαρχίας μπορεί να του δώσει το δικαίωμα, που μόνο αυτή η λαϊκή κυριαρχία κατέχει!!! Πως τολμάνε να πιστεύουν ότι το απλό μερίδιο της κυριαρχίας που τους εμπιστευτήκαμε, θα μπορούσε ποτέ να τους δώσει το δικαίωμα να επιβουλευτούν αυτή την ίδια τη λαϊκή κυριαρχία;

---

3. Αναφέρομαι εδώ βασικά στους συνταγματικούς νόμους. Οι ρυθμιστικοί νόμοι είναι μικρής σημασίας για να χρειάζονται την λαϊκή επικύρωση.

Οι μεγαλύτερες δυστυχίες σας περιμένουν, αν σας αποφεύγουν χωρίς να δώσουν απάντηση σε αυτή την ερώτηση. Είσαστε χαμένοι αν σας δώσουν νόμους που δεν θα 'χετε εσείς οι ίδιοι επικυρώσει, γιατί έχοντας καταλάβει την εστία της, απ' την οποία δεν τους έχετε εκχωρήσει παρά μόνο τις ακτίνες, με αυτή τη συγκέντρωση των δυνάμεων που θα 'χουν αποκτηθεί σε βάρος σας θα κάνουν σύντομα να χαθεί η κυριαρχία σας, η οποία δεν πρέπει ποτέ να σας φύγει από τα χέρια. Χωρίς να μειώνουμε καθόλου την εύλογη εμπιστοσύνη που έχουμε εναποθέσει στους εντολοδόχους σας, ας απαιτήσουμε να θεωρούν τους εαυτούς τους, άτομα απλώς και μόνο επιφορτισμένα με την παρουσίαση ιδεών. Εμείς μόνοι μας οφείλουμε να υπαγορεύουμε τους νόμους μας, ενώ το μοναδικό έργο εκείνων είναι να μας υποβάλουν προτάσεις και, βασικά θα πρέπει ν' απαιτούμε να μας παρουσιάζονται οι σχεδιαζόμενοι νόμοι αναλυτικά και με λεπτομέρειες. Αν παρουσιαστούν ως σύνολο, όλα τα μειονεκτήματα του πρώτου συντάγματος θα ξαναβρεθούν και στο δεύτερο, σχεδόν όλοι οι συνταγματικοί νόμοι ή θα αλληλοδεσμεύονται ή θα αλληλοαναιρούνται. Συχνά, το δεύτερο είναι απαράδεχτο, αν το πρώτο δεν μπορέσει να γίνει αποδεκτό. Έτσι μόνον αν δοκιμάσετε και εξετάσετε λεπτομερικά τους νόμους, θα μπορέσετε να δείτε αν αυτοί σας συμφέρουν. Προφυλαχτείτε σ' αυτό το σημείο από τη ματαιοδοξία. Το Σύνταγμα τελείωσε τόσο γρήγορα, διότι οι πρώτοι εντολοδόχοι σας ήταν τόσο εγωιστές ώστε να τελειώσουν μόνοι τους τον κώδικα που τους είχαμε ζητήσει. Αν αυτοί οι νόμοι είχαν εξεταστεί λεπτομερειακά, ίσως να μην ήσασταν σήμερα υποχρεωμένοι να τους ξαναφτιάξετε. Χρησιμοποιείτε τους παλιούς σας νόμους για όσο διάστη-

μα θα χρειαστεί για να ολοκληρωθούν οι καινούργιοι και παραχωρείστε όλο τον απαιτούμενο χρόνο στην τελειοποίηση ενός οικοδομήματος που τίποτα δε θα μπορεί να το τραντάξει.Κι αν αυτό το νομοθετικό σώμα δεν προλάβει να τελειώσει το σύνταγμα, η ολοκλήρωσή του θα είναι έργο του επόμενου, δεν υπάρχει καμιά αναγκαιότητα να φτιαχτούν οι νόμοι βιαστικά κι ο μεγαλύτερος κίνδυνος είναι να μην αφιερώσουμε σ'αυτό το έργο όλη την περίσκεψη που απαιτεί.Οι πρώτοι σας εκπρόσωποι διέπραξαν ένα σοβαρό λάθος γκρεμίζοντας πριν οικοδομήσουν κι έτσι υπήρξε ένα χρονικό διάστημα που δεν είχατε καθόλου νόμους.

Τώρα δεν υφίσταται πλέον κάτι τέτοιο, έχετε νόμους, καλούς ή κακούς, χρησιμοποιείτε τους λοιπόν προσωρινά και δουλέψτε με μέτρο και σύνεση αυτό το Σύνταγμα που πρέπει να συνιστά την ευτυχία σας κι αν είναι συνετό και ώριμα μελετημένο, ίσως γίνει νόμος του σύμπαντος.

Αν πράξετε αντίθετα, με μια βιασύνη πάντοτε καταδικαστέα όταν πρόκειται για τόσο ουσιαστικά πράγματα, αν τέλος δεν αποκτήσετε για τον καθένα απ'τους νόμους σας την επικύρωση του λαού που είναι πάντα σωστή, πάντα φωτισμένη, όταν πρόκειται να εκφραστεί πάνω-στη φύση του φρένου που του ταιριάζει, ε τότε οι εχθροί σας, που σαν μοναδικό τους σκοπό έχουν να διαιωνήσουν τη χαοτική σας καταστάση⁴, επωφελούμενοι της αδυναμίας ενός λαού που δεν έχει νόμους ή έχει κακούς, θα καταφέρουν σύντομα όχι να σας νικήσουν-είσαστε Γάλλοι-αλλά να σας διαιρέσουν.Μην αμφιβάλλετε συμπολίτες, ο λόγος που τους

---

4. ΣτΜ Στο πρωτότυπο υπάρχει η λέξη αναρχία.Πιστεύω ότι με την παράφραση που έκανα απέδωσα το σωστό νόημα των λεγομένων του Σάντ.

κάνει να θέλουν να αποφύγουν την λεπτομερή και επιμέρους επικύρωση των νόμων από σας, ή να σας προτείνουν μια επικυρωτική εθνοσυνέλευση στην οποία θα συμμετέχει ένα μέλος από κάθε γεωγραφικό διαμέρισμα, είναι η συντόμευση του χρόνου που, κατά συνέπεια, θα τους παρέχει το δικαίωμα να ολοκληρώσουν το έργο αυτό.

Όμως προφυλαχτείτε από τις παγίδες που κρύβει το ένα ή το άλλο σχέδιο, σας έδειξα ήδη εκείνες που σας έχουν στήσει θέλοντας ν'αποφύγουν την επικύρωσή σας και θ'ανακαλύψετε πολύ εύκολα αυτές που κρύβονται κάτω απ'τη μάσκα του σχεδίου σύστασης μιας δεύτερης Εθνοσυνέλευσης που θα'χει δημιουργηθεί για ν'απορρίψει ή να δεχτεί τα επιχειρήματα αυτής που ήδη υπάρχει.

Τι θα ήταν αυτή η δεύτερη Εθνοσυνέλευση αν όχι ο αντίπαλος ή ο σκλάβος της πρώτης ; Σκεφτήτε πόσοι κίνδυνοι υπάρχουν στη μια ή την άλλη περίπτωση.

Στην πρώτη περίπτωση, μην αμφιβάλλετε συμπολίτες, ότι μια δεύτερη Εθνοσυνέλευση τοποθετημένη κοντά στην πρώτη με μοναδικό έργο την αποδοχή ή την απόρριψη των νόμων που θα εκπονεί η πρώτη, θα παρουσίαζε τα λειτουργικά μειονεκτήματα των δύο κοινοβουλίων που τόσο δίκαια απορίψατε, και πιστέψτε το, αυτή η Εθνοσυνέλευση που θα επαγγέλεται την κάθαρση και της οποίας η εξουσία θα αντιμαχόταν αδιάλειπτα εκείνη των αντιπροσώπων σας, θα αποκτούσε σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα όλα τα βίτσια της μοναρχικής αυταρχικότητας που γκρεμίσατε.

Γιατί, σημειώστε, δεν είναι η εξουσία που δημιουργεί αυταρχικότητα, που τρέφεται με αυταρχικότητα, αλλά το αντίθετο καθώς αυτή η τελευταία βασιλεύει μέσα στην εξουσία και απόδειξη αυτού ο ανηλεής τρόπος με τον οποίο

ο «*Άνθρωπος του θόλου*» (ο βασιλιάς) εξουδετέρωσε όλες τις ουσιαστικές δικαιοδοσίες των δύο προηγούμενων κοινοβουλίων, αδιάσειστη απόδειξη ότι η ουσιαστική ισχύς παρέμενε πάντοτε στα χέρια του. Η αυταρχικότητα, να'στε σίγουροι, θα πέρναγε αναπόφευκτα σ' αυτή την επικυρωτική Εθνοσυνέλευση και το πολύ σε έξι μήνες θα αντιλαμβανόσασταν ότι τα ίδια βίτσια τα οποία θέλετε τώρα να αποφύγετε, θα διέφθειραν αδιάλειπτα όλα τα εγχειρήματα των βουλευτών σας, μοιράζοντας αντίθετα, αυτή την υπέρτατη εξουσία της επικύρωσης, σ' ένα σημαντικό αριθμό δημοτικών συνελεύσεων. Όχι μόνον οι λαϊκοί πόθοι εκφράζονται πολύ πιο άμεσα και σίγουρα, από σας, αλλά κι έχοντας αποδυναμώσει αυτή την τεράστια εξουσία της επικυρωτικής ενέργειας, δεν της αφήνετε παρά την ελευθερία να πράξει το καλό και όχι το κακό.

Στην δεύτερη υποθετική περίπτωση, αν τα μέλη της δεύτερης εθνοσυνέλευσης είναι λάτρες, ή σκλάβοι της πρώτης, οι αλυσίδες που σας φοβίζουν θα ήταν βαρύτερες, αφού θα σας τις είχαν επιβάλλει δύο ισχυρά κοινοβουλευτικά σώματα.

Ένωσα λοιπόν την ανάγκη να σας εκθέσω λεπτομερώς την πληθώρα των μειονεκτημάτων που εμφανίζουν τέτοιες επικίνδυνες ιδέες και προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι αυτοί που τις είχαν, θέλησαν να τις εφαρμόσουν ακόμα και με τη βία.

Κοντολογής, συμπολίτες, έχοντας πειστεί για τα ελαττώματα του βιαστικού Συντάγματος που σας είχαν προσφέρει οι αντιπρόσωποι εκείνοι που τους απασχολούσε περισσότερο η διατήρηση του αυταρχισμού του Λουδοβίκου του Ιδού, παρά η εδραίωση της δικιάς σας εξουσίας, νιώσατε

την ανάγκη να τελειοποιήσετε το μνημείο των νόμων σας και ειδικώτερα, να του παράσχετε ως βάση αυτή την κυριαρχία που σας ανήκει, αυτή τη δικαιοσύνη, αυτή την αυθεντικότητα που δεν μπορούσαν να χαρακτηρίζουν, χάριν ενός τυράννου, οι φτιαγμένοι από δεσπότες νόμοι. Χωρίς αυτήν την ουσιώδη αναθεώρηση, ή καλύτερα χωρίς αυτήν την καινούργια δημιουργία, θα ήταν σαν να μένατε θαμμένοι κάτω από τον άμορφο κυκεώνα των γοτθικών νόμων των προγόνων σας και τις ακόμα πιο τρομαχτικές ερμηνείες που τους έδιναν οι απανθιστές τους που σας τους εξηγούσαν. Επιθυμώντας ν' αποφύγετε τέτοιους σκόπελους, φιλοδοξώντας να επωφεληθείτε από τα δικαιώματα και τα φώτα σας, θέλετε επιτέλους συνετούς νόμους, αφού ξαναπήρατε την εξουσία εκείνη που άλλοτε από αδυναμία είχατε εγκαταλείψει σε χέρια κυριάρχων που δεν έκαναν τίποτα άλλο από το να την καταχρώνται. Θέλετε ταυτόχρονα και να αποκτήσετε νόμους φτιαγμένους από τους εντολοδόχους σας και να μη δεχτείτε απ' αυτούς παρά μόνο νόμους που θα τους έχετε επικυρώσει εσείς οι ίδιοι, βεβαίως, αν υπάρχει μια συνετή διαδικασία που να μπορεί να σας εξασφαλίσει την ευτυχία και την ηρεμία που πρέπει να χαρείτε επιτέλους, κι αυτή δεν είναι άλλη από την παραπάνω.

Αναρωτηθείτε τώρα, ποιός είναι ο καλύτερος τρόπος να πετύχετε την επικύρωση των νόμων, διατηρώντας την κυριαρχία που σας έχει δωθεί από τη φύση, που ο δεσποτισμός σας έκανε να χάσετε και που μόλις ξανακερδίσατε με τίμημα το αίμα σας ;

Να τι σας προτείνω για να φτάσετε πιο γοργά και πιο μεγαλόπρεπα σ' αυτήν την απαραίτητη λαϊκή επικύρωση,

χωρίς την οποία δεν μπορούν να υπάρξουν νόμοι για ένα ελεύθερο έθνος.

Ένα γράμμα θα προειδοποιεί έγκαιρα όλους τους πολίτες κάθε καντονιού που υπάρχει στο γαλλικό έδαφος. Εκείνοι, μόλις το λαμβάνουν θα συγκαλούν δημοτικές συνελεύσεις που θα διεξάγονται στην πρωτεύουσα κάθε καντονιού και μόλις θα έχει γίνει αυτό, με τις συνετές επισημάνσεις των νομοθετών μας, θα τους αποστέλεται το σχέδιο νόμου μ'ένα δεύτερο γράμμα. Αυτοί οι λαϊκοί άρχοντες θα διαβάζουν το νόμο στο συγκεντρωμένο λαό και ο νόμος αφού θα έχει εξεταστεί, μελετηθεί και συζητηθεί από την μάζα των ατόμων, πάνω στην οποία άλλωστε θα εφαρμοστεί, θα γίνεται αποδεκτός ή θα απορρίπτεται. Στην πρώτη περίπτωση, ο νόμος θα δημοσιεύεται. Αν ο νόμος γίνει αποδεκτός μόνο από τη μειοψηφία, οι βουλευτές σας θα τον τροποποιήσουν αμέσως, θα τον ξαναφτιάξουν απ'την αρχή, κι αν καταφέρουν να τον βελτιώσουν, θα τον παρουσιάσουν για δεύτερη φορά σ'όλοκληρη τη Γαλλία που ο πληθυσμός της θα έχει συγκεντρώθει με τον ίδιο τρόπο σ'όλα τα καντόνια των διαφόρων περιοχών.

Μη φοβάστε ότι θα υπάρξει καμιά δυσκολία σ'αυτήν τη συγκέντρωση που σας προτείνω, να είστε βέβαιοι ότι κανένας πολίτης δεν θα την θεωρήσει κοπιαστική, όταν για μια γιορτή ή μια λιτανεία, ο σκλάβος χωρικός διέσχιζε πολύ μεγαλύτερη απόσταση. Σκεφτείτε ότι σήμερα ο ελεύθερος καλλιεργητής δεν θα φοβηθεί μερικές λεύγες, όταν θα'χει την τιμή να επικυρώσει νόμο, δηλαδή να δώσει στην κυριαρχία του τη μεγαλύτερη ώθηση. Οι Φράγκοι φοβόντουσαν άλλοτε την απόσταση που είχαν να διανύσουν, όταν συγκεντρώνονταν για τον ίδιο λόγο στο πεδίο του Άρεως ;

Αλλωστε, συμπολίτες, αν υπάρχουν εδώ δυσκολίες για όλα τα μέρη, πρέπει να διαλέξουμε τις λιγότερες, ή ο λαός θα κάνει τον κόπο να συγκεντρώνεται ή οι αντιπρόσωποι να γράφουν τόσα γράμματα όσοι είναι οι δήμοι και οι κοινότητες. Πρέπει λοιπόν ο καθένας να πάρει το μεριδίό του απ' αυτόν τον κόπο κι αυτό με κάνει να προτείνω την συγκέντρωση ανά καντόνι, ως την ευκολότερη και ταχύτερη διαδικασία.

Αλλά ίσως αναρωτηθεί κανείς εδώ, κατά πόσον οι δημοτικές συνελεύσεις μπορούν να τοποθετηθούν πάνω σ' ένα νόμο. Αποτελούμενη κατά ένα μικρό μέρος από φοβισμένους ανθρώπους και κατά ένα πολύ μεγαλύτερο, από ανθρώπους λιγότερο μορφωμένους, πως μπορεί μια τέτοια ποικιλόχρωμη συγκέντρωση να ψηφίσει για ένα τόσο σοβαρό ζήτημα ; Μήπως θα ήταν καλύτερα να προτιμηθούν γι' αυτό το έργο κάποιοι επιλεγμένοι άνθρωποι ;

Ας φυλαχτούμε από μια τέτοια αντίληψη. Αν πρέπει να εκλέγονται εκείνοι που θα προτείνουν τους νόμους, μη φανταστείτε ποτέ ότι χρειάζονται κι άλλοι για να τους επικυρώσουν. Η ψήφος του λαού πρέπει να εγκρίνει ή όχι τους νόμους που θεσπίζονται για να τον δεσμεύσουν, πρέπει λοιπόν ο ίδιος ο λαός να βρίσκεται εκεί, χωρίς να εκλέγει άλλους στη θέση του: η εκλογή, αποτέλεσμα πάντα μιας επιλογής, θα έφερνε, μ' αυτό τον τρόπο, στο προσκήνιο, εκείνον που τις περισσότερες φορές, δυστυχώς, κατέχει την τέχνη να καταστρατηγεί το νόμο ή τον τρόπο να τον παραβαίνει.

Ο Σόλων έλεγε ότι «οι νόμοι είναι σαν τον ιστό της αράχνης από τον οποίο περνούν οι μεγάλες μύγες, και στον οποίο παγιδεύονται μόνον οι μικρές».

Αυτή η παρομοίωση ενός μεγάλου ανθρώπου μας οδηγεί να αναγνωρίσουμε ουσιαστικά και ίσως κατά προτίμηση, το μέρος εκείνο του λαού που έχει υποστεί τη χειρότερη μεταχείριση, σαν το πιο κατάλληλο για την επικύρωση ενός νόμου, άλλωστε αφού αυτό το μέρος του λαού πλήττει συχνότερα ο νόμος, είναι δικαίωμά του να διαλέξει το νόμο που δέχεται να το περιορίζει.

Συμπολίτες, να ποιές είναι οι σκέψεις μου, τις υποβάλλω, ενώπιόν σας ελπίζοντας ότι θ'αναγνωρίσετε στον τόνο που τις διακατέχει την πιο καθαρή αγάπη για την δικαιοσύνη και την ισότητα, την πιο σφοδρή επιθυμία υπεράσπισης εκείνης της Ελευθερίας που σας στοίχισε τόσο ακριβά και που τόσο σας αξίζει. Δεν υποπτεύομαι κανέναν, δεν δυσπιστώ απέναντι σε κανένα. Κανένας στον κόσμο δεν έχει ίσως μεγαλύτερη εμπιστοσύνη από μένα στους εκπροσώπους μας, αλλά ξέρω μέχρι που φτάνει η κατάχρηση της εξουσίας, έχω ξεδιαλύνει όλες τις πονηριές του δεσποτισμού, έχω μελετήσει τους ανθρώπους και τους ξέρω. Γνωρίζω ότι πολύ δύσκολα αποποιούνται την εξουσία που τους έχουν εμπιστευτεί και ότι δεν υπάρχει τίποτα δυσκολότερο από το να βάλεις όρια στον εκλεγμένο αυταρχισμό. Αγαπώ το λαό, τα έργα μου δείχνουν ότι θα εγκαθίδρυα το σημερινό σύστημα πολύ πριν τα πύρινα στόματα που γκρέμισαν τη Βαστίλλη, το ανακοινώσουν περίτρανα στο σύμπαν. Η ωραιότερη μέρα της ζωής μου ήταν όταν πίστεψα ότι είδα να ξαναγεννιέται η γλυκειά Ισότητα του Χρυσού Αιώνα και το δέντρο της ελευθερίας να καλύπτει με τα ευεργετικά του κλώνάρια τα συντρίμια του σκήπτρου και του θρόνου. Αυτό το αδύναμο γραφτό δεν είναι παρά προϊόν των φόβων μου κι αν σας τους μεταδώσω, θα αντιταχθείτε σύ-

ντομα σ'ότι γεννάει και θα είμαστε όλοι ευτυχισμένοι.Αν πλανώμαι, το λάθος μου είναι εκείνο της καρδιάς μου και θα βρώ την συγχώρεσή μου στη δικιά σας.Δώστε μου λοιπόν τα δικά σας φώτα κι εγώ θα ανασκευάσω το σκεπτικό μου σύμφωνα με αυτά.Δεν έχω άλλο εγωιστικό κίνητρο εδώ, εκτός απ'αυτό της ευαισθησίας μου, παραδέχομαι το ότι μιλάω ίσως πιο ωμά από κάποιους άλλους, αλλά δεν θέλω να σας αγαπάω λιγότερο από κανένα.

Η γενική συνέλευση των Piques, μετά από δύο αναγνώσεις της ιδέας περί του τρόπου επικύρωσης των νόμων, αποφάσισε ομόφωνα την έγκριση και αποστολή της στις 47 υπόλοιπες περιφέρειες, με την παράκληση να εκφράσουν την άποψή τους πάνω σ'ένα τόσο σημαντικό ζήτημα το ταχύτερο δυνατόν.Τα παραπάνω έλαβαν χώρα στην Γενική Εθνοσυνέλευση, της 2 Νοεμβρίου 1792 το πρώτο έτος της Γαλλικής Δημοκρατίας.

Cuiard,Πρόεδρος-Ternois,Γραμματέας

Μετάφραση: Δημήτρης Παστελάκος

Ντε Σάντ: (Μάν Παίν, 1938)

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΑΝΑΜΕΣΑ Σ'ΕΝΑ ΠΑΠΑ ΚΙ ΕΝΑ ΜΕΛΛΟΘΑΝΑΤΟ

Παπάς-Φθάνοντας σ'αυτή τη μοιραία στιγμή που ο πέπλος της αυταπάτης σχίζεται για να αποκαλύψει στον παραπλανημένο άνθρωπο τον αποτρόπαιο πίνακα των λαθών και των βίτσιών του, δε μετανοιώνετε καθόλου, τέκνο μου, για τα απανωτά σφάλματα στα οποία σας παρέσυρε η αδύναμη και εύθραστη ανθρώπινη φύση;

Μελλοθάνατος-Ναι, φίλε μου, μετανοιώνω.

Παπάς-Ε, λοιπόν, επωφεληθείτε απ'αυτές τις ευπρόσδεκτες τύψεις για να σας παραχωρήσουν οι ουρανοί, στο μικρό διάστημα που σας απομένει, γενική άφεση αμαρτιών και μη λησμονείτε πως μόνο μέσα από το άγιο μυστήριο της εξομολόγησης θα σας δοθεί η χάρη της αιώνιας ζωής.

Μελλοθάνατος-Δε σε καταλαβαίνω περισσότερο απ'ό,τι με κατάλαβες εσύ.

Παπάς-Μα τι λέτε!

Μελλοθάνατος-Σου είπα ότι μετανοιώνω.

Παπάς-Το άκουσα.

Μελλοθάνατος-Ναι, αλλά χωρίς να το καταλάβεις.

Παπάς-Για δες ερμηνεύω!

Μελλοθάνατος-Να τηλέω αφού η φύση με δημιούργησε γεμάτον ζωηρές ορέξεις και έντονα πάθη, αφού με έφερε σ'αυτό τον κόσμο με μοναδικό σκοπό να επιδοθώ σ'αυτά και να τα ικανοποιήσω και αφού τα αποτελέσματα αυτής

της δημιουργίας δεν είναι παρά αναγκαιότητες σχετικές με τα πρωταρχικά σχέδια της φύσης , ή αν το προτιμάς, ουσιαστικές παρεκτροπές των σχεδίων της πάνω στο άτομό μου, που όλες βέβαια έχουν σχέση με τους νόμους της, δε μετανοιώνω που δεν αναγνώρισα αρκούντως την παντοδυναμία της και οι μοναδικές τύψεις που έχω αφορούν μόνο την μέτρια χρήση των ιδιοτήτων (εγκληματικών για σένα, απλούστατων για μένα) που μου είχε δώσει για να την εξυπηρετώ. Μερικές φορές της αντιστάθηκα και μετανοιώνω γι' αυτό. Τυφλωμένος από τον παραλογισμό των συστημάτων σου, καταπολέμησα τη βιαιότητα επιθυμιών που μια έμπνευση πολύ πιο θεϊκή μου είχε προσφέρει και μετανοιώνω γι' αυτό. Δε θέρισα παρά τους ανθούς, ενώ θα μπορούσα να είχα δρέψει όλους τους καρπούς... Να ποιοί είναι οι λόγοι της μετάνοιάς μου. Τώρα μπορείς να με κρίνεις αρκετά για να μην την αποδώσεις σε άλλους.

Παπάς-Που σας παρασύρουν οι πλάνες σας και που σας οδηγούν οι σοφιστείες σας! Αποδίδετε στο δημιουργήμα όλη τη δύναμη του δημιουργού και δε βλέπετε πως αυτές οι άθλιες ροπές που σας παραπλάνησαν δεν είναι παρά αποτελέσματα αυτής της διεφθαρμένης φύσης που την χαρακτηρίζετε παντοδύναμη.

Μελλοθάνατος-Φίλε, μου φαίνεται πως η διαλεκτική σου είναι λανθασμένη, όπως και το μυαλό σου. Θα 'θελα να επιχειρηματολογείς σωστότερα, ή αλλιώς να πεθάνω ήσυχα. Τι εννοείς λέγοντας δημιουργός και τι διεφθαρμένη φύση;

Παπάς-Ο δημιουργός είναι ο άρχοντας του σύμπαντος, αυτός που έφτιαξε και δημιούργησε τα πάντα και που τα διατηρεί χάρη στην παντοδυναμία του.

Μελλοθάνατος-Αυτό θα πεί μεγάλος άνδρας!Ε, λοιπόν για πες μου γιατί αυτός ο πανίσχυρος άνδρας έφτιαξε, κατά τα λεγόμενά σου, μια φύση διεφθαρμένη;

Παπάς-Τι αξία θα είχαν οι άνθρωποι, αν ο θεός δεν τους είχε δώσει την ελευθερία εκλογής; Και τι αξία θα είχε να απολαμβάνουν αυτή την ελευθερία εκλογής αν δεν είχαν τη δυνατότητα, να κάνουν το καλό και ν'αποφεύγουν το κακό σ'αυτή τη γή;

Μελλοθάνατος-Άρα ο θεός σου τα έκανε όλα στραβά μόνο και μόνο για να βάλει σε πειρασμό ή να δοκιμάσει το δημιούργημά του.Δεν το γνώριζε λοιπόν, δεν προέβλεπε το αποτέλεσμα;

Παπάς-Σίγουρα το γνώριζε, αλλά για μια ακόμη φορά, ήθελε να του αφήσει το πλονέκτημα εκλογής.

Μελλοθάνατος-Προς τι λοιπόν, απ'τη στιγμή που ήξερε ποιά θα ήταν η εκλογή κι αφού απ'αυτόν εξαρτιόταν, μια και τον αποκαλείς παντοδύναμο, αφού απ'αυτόν εξαρτιόταν, λέω, να μην τον κάνει να διαλέξει το καλό;

Παπάς-Ποιός μπορεί να κατανοήσει την απέραντη, θεϊκή βούληση και ποιός μπορεί να καταλαβει όλα αυτά που βλέπουμε ;

Μελλοθάνατος-Αυτός που απλοποιεί τα πράγματα, φίλε, Κυρίως αυτός που δεν πολλαπλασιάζει τα αίτια για να μπερδέψει περισσότερο τα αποτελέσματα.Τι σου χρειάζεται μια δεύτερη απόδειξη όταν δε μπορείς να εξηγήσεις την πρώτη; Κι απ'τη στιγμή που η φύση από μόνη της είναι δυνατό να έχει κάνει αυτό που αποδίδεις στο θεό σου, γιατί θέλεις να ψάχνεις για έναν αφέντη; Αυτό που δεν καταλαβαίνεις, ίσως είναι το απλούστερο πράγμα στον κόσμο.Τελειοποίησε το σώμα σου και θα καταλάβεις καλύτε-

ρα τη φύση.Καθάρισε τη λογική σου, διώξε τις προκαταλήψεις σου και δε θα χρειάζεσαι το θεό σου.

Παπάς-Δύστυχε! Σε νόμιζα αιρετικό και είχα όπλα να σε πολεμήσω, αλλά βλέπω πως είσαι άθεος κι αφού η καρδιά σου είναι κλειστή στην απεραντοσύνη των αυθεντικών αποδείξεων της ύπαρξης του θεού που μας προσφέρονται καθημερινά , εγώ δεν έχω τίποτα να πω.Πως να δείξεις το φως σ'ένα τυφλό;

Μελλοθάνατος-Φίλε μου, παραδέξου κάτι: αυτός από τους δύο που είναι πιο τυφλός, είναι εκείνος που βάζει παρωπίδες και όχι εκείνος που τις βγάζει.Εσύ οικοδομείς, επινοείς, πολλαπλασιάζεις.Εγώ καταστρέφω, απλουστεύω.Εσύ συσσωρεύεις πλάνες επί πλανών, εγώ, τις πολεμώ όλες.Ποιος από τους δύο μας είναι τυφλός;

Παπάς-Δεν πιστεύετε λοιπόν καθόλου στο θεό;

Μελλοθάνατος-Όχι, και αυτό για ένα πολύ απλό λόγο:είναι εντελώς αδύνατο να πιστέψεις σ'αυτό που δεν κατανοείς.Ανάμεσα στην κατανόηση και την πίστη πρέπει να υπάρχουν άμεσες σχέσεις.Η κατανόηση είναι η πρώτη μορφή της πίστης.Εκεί όπου η κατανόηση αδρανεύει, η πίστη είναι νεκρή και όσοι, σε μια τέτοια περίπτωση, θα υσχυρίζονταν ότι πιστεύουν, κοροϊδεύουν.Κι εσένα τον ίδιο σε υποπτεύομαι που πιστεύεις στο θεό τον οποίο μου κυρήτεις, μια και δε θα μπορούσες να μου αποδείξεις την ύπαρξή του, αφού δεν είσαι εσύ που τον προσδιορίζεις και, συνεπώς, δεν τον καταλαβαίνεις, άρα αφού δεν τον καταλαβαίνεις δε μπορεί να μου απαιτήσεις κανένα επιχείρημα.Κοντολογής, κάθε τι που είναι προϊόν του ανθρώπινου μυαλού είναι χμαιρικό ή ανωφεύλο κι επειδή ο θεός σου δε μπορεί να είναι παρά το ένα ή το άλλο, στη μεν πρώτη πε-

ρίπτωση θα ήμουν τρελλός να τον πιστέψω, στη δε δεύτερη ηλίθιος. Φίλε μου, απόδειξέ μου την αδράνεια της ύλης και θα σου παραχωρήσω το δημιουργό. Απόδειξέ μου ότι η φύση είναι αυθύπαρκτη και θα σου επιτρέψω να της κατασκευάσεις ένα αφεντικό. Μέχρι τότε, μην περιμένεις τίποτε από μένα. Εγώ δέχομαι μόνο ό,τι βλέπω, ό,τι συλλαμβάνω με τις αισθήσεις μου. Εκεί που αυτές σταματούν, η πίστη μου εξασθενεί. Πιστεύω στον ήλιο γιατί τον βλέπω. Τον αντιλαμβάνομαι σαν το επίκεντρο κάθε φλογισμένου υλικού της φύσης, η περιοδική πορεία του μ'αρέσει χωρίς να με παραξενεύει. Είναι μια λειτουργία της φυσικής, ίσως τόσο απλή όσο και ο ηλεκτρισμός, αλλά που δεν μας επιτρέπεται να καταλάβουμε. Τι μου χρειάζεται να πάω μακρύτερα; Όταν πάνω απ'όλα αυτά μου βάλεις σαν επιστέγασμα και το θεό σου, θα γίνω σοφότερος; Δε θα μου χρειαστεί ακόμα μεγαλύτερη προσπάθεια για να καταλάβω τον αρχιτέκτονα απ'το να προσδιορίσω το οικοδόμημα; Κατά συνέπεια, η χίμαιρά σου δε με εξυπηρέτησε σε τίποτε, μου ταρακούνησες το μυαλό χωρίς να με φωτίσεις και δε σου οφείλω παρά μίσος αντί για ευγνωμοσύνη. Ο θεός σου είναι μια μηχανή που επινόησες για την ικανοποίηση των παθών σου και που τον κινείς κατά την βούληση τους, αλλά από τη στιγμή που παρενοχλεί τα δικά μου πάθη μη σου φαίνεται περίεργο που την ανέτρεψα κι αυτή τη στιγμή που η αδύναμη ψυχή μου έχει ανάγκη από γαλήνη και διαλογισμό, μην έρχεσαι να την ταράξεις με τις σοφιστείες σου που θα την τρομοκρατούσαν χωρίς να την πείσουν, που θα την ερέθιζαν χωρίς να την κάνουν καλύτερη. Αυτή η ψυχή είναι η φίλη μου, είναι ό,τι της αρέσει να είναι μέσα στη φύση, δηλαδή, το αποτέλεσμα των οργάνων που η ίδια ευαρεστήθηκε να διαμορ-

φώσει για μένα βάσει των σχεδίων της και των αναγκών της.Κι επειδή η ανάγκη της γ.λ βίτσια και αρετές είναι ίση, όταν θέλησε να με στρέψει στα πρώτα, το έκανε, ενώ όταν αναζήτησε τις δεύτερες, μου ενέπνευσε την επιθυμία τους και εγώ αμέσως τους παραδόθηκα.Η μόνη αιτία για την ανθρώπινη ασυνέπεια είναι οι νόμοι αυτής της ψυχής και πηγή των νόμων της δεν είναι παρά οι επιθυμίες και οι ανάγκες της.

Παπάς-Έτσι λοιπόν, όλα είναι αναπόφευκτα στον κόσμο;

Μελλοθάνατος-Βεβαιότατα.

Παπάς-Αν όμως είναι αναπόφευκτα, είναι και προκαθορισμένα;

Μελλοθάνατος-Ποιος λέει το αντίθετο;

Παπάς-Και ποιος θα μπορούσε να τα΄χει ρυθμίσει όλα έτσι, αν όχι ένα παντοδύναμο και πάνσοφο χέρι;

Μελλοθάνατος-Δεν είναι αναπόφευκτο ν’αναφλεγεί το μπαρούτι όταν του βάλουν φωτιά;

Παπάς-Ναι.

Μελλοθάνατος-Που τη βλέπεις εδώ τη σοφία;

Παπάς-Πουθενά.

Μελλοθάνατος-Άρα, είναι δυνατόν να υπάρχουν αναπόφευκτα πράγματα χωρίς σοφία και, συνεπώς, είναι δυνατόν να ξεκινάνε όλα από μια πρώτη αιτία που η ίδια δεν είναι ούτε λογική ούτε σοφία.

Παπάς-Που θέλετε να καταλήξετε;

Μελλοθάνατος-Να σου αποδείξω πως τα πάντα μπορεί να είναι αυτό που είναι κι όπως τα βλέπεις, χωρίς να οδηγούνται από σοφή και λογική αιτία και πως τα φυσικά αποτελέσματα πρέπει να έχουν φυσικά αίτια κι όχι απαραίτητα υπερφυσικά, όπως θα ήταν ο θεός σου που ο ίδιος, όπως

στο είπα ήδη, θα χρειαζόταν μια εξήγηση χωρίς να παρέχει καμία και συνεπώς, απ' τη στιγμή που ο θεός σου δεν κάνει για τίποτε, είναι εντελώς άχρηστος. Άσε που υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις πως αυτό που είναι άχρηστο είναι μηδενικό κι αυτό που είναι μηδενικό είναι ανύπαρκτο. Έτσι, για να πεισθώ πως ο θεός σου είναι μια χίμαιρα δε χρειάζομαι κανένα άλλο συλλογισμό έξω απ' αυτόν που μου δίνει η βεβαιότητα της αχρηστίας του.

Παπάς-Ούτως εχόντων των πραγμάτων, δε μου φαίνεται και τόσο απαραίτητο να σας μιλήσω για τη θρησκεία.

Μελλοθάνατος-Και γιατί όχι; Τίποτε δε με διασκεδάζει όσο το να επιβιβεώνω μέχρι ποιο σημείο υπερβολής οι άνθρωποι έφτασαν το φανατισμό και τη βλακεία στον τομέα αυτό. Κατά τη γνώμη μου, αν κάτι κάνει το φριχτό αυτό πίνακα πάντα ενδιαφέροντα, είναι οι θαυμαστές του αποκλίσεις. Απάντησέ μου με ειλικρίνεια και κυρίως ξέχασε τον εγωισμό σου. Αν ήμουν αρκετά αδύναμος ώστε να πιαστώ στα δίχτυα των γελοίων συστημάτων σου πάνω στη μυθική ύπαρξη του όντος που προϋποθέτει η θρησκεία, ποιά μορφή της θα με συμβούλευες να ασπαστώ; Θα ήθελες να υιοθετήσω τις ονειροπολήσεις του Κομφούκιου περισσότερο από τους παραλογισμούς του Βράχμα; Να δεχτώ το μεγάλο φίδι των Νέγρων, το άστρο των Περουβιανών ή το θεό των ορδών του Μωϋσή; Σε ποια από τις αιρέσεις του Μωαμεθανισμού θα'πρεπε να παραδοθώ; Ποιά χριστιανική αίρεση θα προτιμούσες εσύ; Πρόσεξε τι θα απαντήσεις!

Παπάς- Χωράει αμφιβολία;

Μελλοθάνατος-Τι σου'λεγα, εγωιστή;

Παπάς-Όχι, το να σε συμβουλεύω με βάση αυτό που πιστεύω, σημαίνει ότι σ'αγαπώ σαν τον εαυτό μου.

Μελλοθάνατος-Και το ν'ακούμε παρόμοιες πλάνες σημαίνει ότι αγαπάμε ελάχιστα τους εαυτούς μας.

Παπάς-Ω! Ποιός μπορεί να παραμένει τυφλός μπροστά στα θαύματα του θεϊκού σωτήρα μας;

Μελλοθάνατος-Εκείνος που θεωρεί τον εαυτό του σαν τον πιο κοινό απατεώνα, τον πιο πρόστυχο αγύρτη.

Παπάς-Ω θεοί! Τον ακούτε και δεν ρίχνετε φωτιά να τον κάψετε!

Μελλοθάνατος-Όχι, φίλε μου, τα πάντα είναι εν ειρήνη, γιατί ο θεός σου, είτε παντοδυναμία, είτε νους, είτε ότι άλλο θες μέσα σε ένα όν, που το δέχομαι για μια στιγμή μόνο από συγκατάβαση, ή αν προτιμάς, για να εξυπηρετήσω τα μικρά σου σχέδια, γιατί αυτός ο θεός, λέω, αν υπάρχει όπως έχεις την τρέλα να πιστεύεις, δεν είναι δυνατόν να χρησιμοποιήσει για να μας πείσει τόσο γελοία μέσα σαν αυτά του Ιησού σου.

Παπάς-Μα πως! Οι προφητείες, τα θαύματα, τα μαρτύρια, όλα αυτά δεν είναι αποδείξεις;

Μελλοθάνατος-Είναι ποτέ δυνατόν με την ορθή να εκλάβω σαν αποδείξεις αυτό που χρειάζεται απόδειξη το ίδιο; Για να θεωρηθεί απόδειξη η προφητεία, θα'πρεπε καταρχήν να έχω τη βεβαιότητα ότι συντελέστηκε. Αλλά επειδή κάτι τέτοιο είναι δυσεύρετο μέσα στην ιστορία, δε μπορεί να'χει για μένα περισσότερη αξία απ'όλα τα άλλα ιστορικά γεγονότα, τα τρία τέταρτα των οποίων είναι πολύ αμφίβολα. Αν σ'αυτό προσθέσω το πλέον αληθοφανές φαινόμενο ότι μου έχουν μεταδοθεί μόνο από ιδιοτελείς ιστορικούς, όπως βλέπεις έχω κάθε δικαίωμα να αμφιβάλω. Εξάλλου, ποιος θα με βεβαιώσει πως αυτή η προφητεία δεν έγινε εκ των υστέρων, ότι δεν υπήρξε αποτέλεσμα συσχετισμού της πιο απλής πο-

λιτικής σαν εκείνης που βλέπει μια ευτυχισμένη περίοδο κάτω από ένα δίκαιο βασιλιά ή παγετό στο καταχείμωνο; Κι αν είναι έτσι, πως θέλεις μια προφητεία που πρέπει να αποδειχθεί, να χρησιμεύει η ίδια σαν απόδειξη; Όσο για τα θαύματά σου δε μ'εντυπωσιάζουν ούτε αυτά. Όλοι οι πονηροί έχουν κάνει θαύματα κι όλοι οι κουτοί τα έχουν πιστέψει. Για να πεισθώ για την αλήθεια ενός, θαύματος, θα έπρεπε να πειστώ ότι το γεγονός που αποκαλείται έτσι είναι εντελώς αντίθετο με τους νόμους της φύσης, γιατί μόνο ό,τι είναι έξω απ'αυτή μπορεί να περάσει για θαύμα. Και ποιος γνωρίζει τη φύση αρκετά ώστε να τολμήσει να βεβαιώσει σε ποιο σημείο ακριβώς σταματά και που παραβιάζεται; Δε χρειάζονται παρά δύο πράγματα για να γίνει πιστευτό ένα υποτιθέμενο θαύμα: ένας θαυματοποιός και δύο τρεις γυναικούλες. Έλα, μην ψάχνεις άλλο στήριγμα για τα δικά σου. Όλοι οι καινούργιοι αιρετικοί έκαναν θαύματα και, κάτι ακόμα πιο παράδοξο, όλοι τους βρήκαν ανόητους να τους πιστέψουν. Ο Χριστός σου δεν έκανε τίποτε πιο παράδοξο από τον Απολλώνιο κι ωστόσο κανείς ποτέ δε διανοήθηκε ν'αποκαλέσει τον δεύτερο, θεό. Όσο για τους μάρτυρές σου, αυτοί είναι το πιο σαθρό από τα επιχειρήματά σου. Δε χρειάζεται παρά ενθουσιασμός και πείσμα για να σκαρώσεις επιχειρήματα και, όσο ο αντίπαλός μου θα μου τα προσφέρει αφειδώς, όπως εσύ, τίποτα δε μου επιτρέπει να θεωρήσω το ένα καλύτερο από το άλλο, αλλά, αντίθετα, και τα δύο εξ ίσου αξιοθρήνητα. Αχ! φίλε μου, αν ήταν αλήθεια πως ο θεός σου υπάρχει, θα είχε ανάγκη από θαύματα, μαρτύρια και προφητείες για να στήσει την αυτοκρατορία του; Κι αν, όπως λες, η ανθρώπινη καρδιά ήταν δικό του έργο, δε θα την είχε διαλέξει σα ναό για το νόμο του;

Αυτός ο σωστός νόμος, αφού θα πήγαζε από έναν δίκαιο θεό θα βρισκόταν ανεξίτηλα χαραγμένος μέσα σε όλους κι απ'τη μια ως την άλλη άκρη του σύμπαντος. Όλοι οι άνθρωποι, εξομοιωμένοι χάρις σ' αυτό το λεπτό και ευαίσθητο όργανο, θα έμοιαζαν και λόγω της λατρείας τους στο θεό που τους το δώρησε. Όλοι θα τον αγαπούσαν με τον ίδιο τρόπο, θα τον λάτρευαν και θα τον υπηρετούσαν και θα τους ήταν τελείως αδύνατο να τον αγνοήσουν και ν'αντισταθούν στην έμφυτη επιθυμία τους να τον υμνούν. Τι βλέπω όμως, αντί για όλα αυτά, μέσα στο σύμπαν; Κάθε κράτος και θεός, κάθε θεός και τρόπος λατρείας από διαφορετικά μυαλά ή διαφορετικές φαντασίες. Κι αυτή η ποικιλία απόψεων που μου καθιστά φυσικά αδύνατη την επιλογή, είναι κατά τη γνώμη σου έργο ενός δίκαιου θεού; Ας ισχύει αυτό, τότε με τα κηρύγματά σου τον προσβάλλεις το θεό σου, έτσι όπως τον εμφανίζεις. Άσε καλύτερα να τον απορρίψω εντελώς, γιατί αν όντως υπάρχει, η απόρριψή μου τον προσβάλλει πολύ λιγότερο από τις βλασφημίες σου. Σύνελθε, ιεροκύρηκα: ο Χριστός σου δεν αξίζει περισσότερο από τον Μωάμεθ, ο Μωάμεθ από τον Μωυσή και οι τρεις μαζί από τον Κομφούκιο, ο οποίος τουλάχιστον διατύπωσε μερικές καλές αρχές, ενώ οι άλλοι τρεις παραλογίζονται. Γενικά, ωστόσο, όλοι τους είναι απατεώνες που οι φιλόσοφοι τους χλευάζουν, ο λαουτζίκος τους πιστεύει και η δικαιοσύνη θα 'πρεπε να τους κρεμάσει ανάποδα.

Παπάς-Αλίμονο! Τον ένα τον κρέμασε για τα καλά!

Μελλοθάνατος-Καλά του έκανε! Δεν ήταν παρά ένας οχλαγωγός, ταραχοποιός, συκοφάντης, πονηρός, ακόλαστος, χοντροφαρσοποιός και επικίνδυνα κακός, συνεπώς αξιόποινος για ένα βασίλειο όπως ήταν τότε η Ιερουσαλήμ. Πολύ

καλά έκαναν λοιπόν και τον ζέκαναν κι αυτή είναι, ίσως, η μοναδική περίπτωση που οι κατά τα άλλα ήπιες και ανεκτικές αρχές μπόρεσαν να δεχτούν την αυστηρότητα της Θέμιδας. Συγχωρώ όλα τα σφάλματα εκτός απ' αυτά που μπορούν να γίνουν επικίνδυνα για τους άρχοντες του τόπου. Οι βασιλιάδες και τα μεγαλεία τους είναι τα μόνα πράγματα που μ' εντυπωσιάζουν, τα μόνα που σέβομαι και κείνος που δεν αγαπά τον τόπο του και τον βασιλιά του δεν είναι άξιος να ζεί.

Παπάς-Μα, τέλος πάντων, δέχεσθε ότι υπάρχει κάτι μετά απ' αυτή τη ζωή; Πως είναι δυνατόν το μυαλό σας να μη θέλησε κάποια φορά να φθάσει στα βάθη της μοίρας που μας προσμένει; Και ποιό σύστημα θα μπορούσε να σας ικανοποιήσει περισσότερο από το σύστημα που τιμωρεί όσους ζούνε κακά και ανταμείβει εκείνους που ζούνε σωστά; **Μελλοθάνατος-Ρωτάς** ποιό σύστημα φίλε μου; **Μα** το μηδέν. Δεν με τρόμαξε ποτέ και το θεωρώ παρήγορο και απλό. Ο,τιδήποτε άλλο είναι έργο υπεροψίας. Μόνον εκείνο είναι έργο λογικής. Εξ' άλλου, αυτό το μηδέν δεν είναι ούτε φριχτό, ούτε απόλυτο: μπροστά στα μάτια μου έχω το παράδειγμα των γενεών και των αέναων αναγεννήσεων της φύσης. Τίποτε δεν χάνεται, φίλε μου, τίποτε δεν καταστρέφεται στον κόσμο. Σήμερα είμαι άνθρωπος, αύριο σκουλήκι, μεθαύριο μύγα, δεν είναι αυτό αιώνια ζωή; Και γιατί θέλεις να ανταμειφθώ για αρετές τις οποίες δεν έχω σε καμία εκτίμηση ή να τιμωρηθώ για εγκλήματα που δεν τα διέπραξα εγώ; Πως μπορείς να συνδέεις την καλοσύνη του υποτιθέμενου θεού σου με το σύστημα αυτό και είναι δυνατόν να ήθελε να με δημιουργήσει για να' χει την ευχαρίστηση να

με τιμωρεί μόνο και μόνο για μια επιλογή για την οποία δε μ'αφήνει να'χω την παραμικρή ευθύνη;

Παπάς-Έχεις ευθύνη!

Μελλοθάνατος-Α, μάλιστα, σύμφωνα με τις δικές σου δοξασίες.Αλλά η λογική τις καταρρίπτει και το σύστημα της ελευθερίας του ανθρώπου δεν επινοήθηκε παρά για να σκαρώσει το σύστημα της Θείας Χάριτος , τόσο βολικό για τα ονειριπολήματά σας,Ποιός άνθρωπος θα έβλεπε το ικρίωμα πλάϊ στο έγκλημα και θα γινόταν εγκληματίας; Είμαστε έρμαια μιας ακατανίκητης δύναμης και ούτε για μια στιγμή ελεύθεροι να γίνουμε κάτι άλλο έξω απ'αυτό στο οποίο ωθούμεθα.Δεν υπάρχει ούτε μια αρετή που να είναι απαραίτητη στη φύση κι αντίστροφα, ούτε ένα έγκλημα που να μην το χρειάζεσαι και, μέσα σ'αυτή την τέλεια ισορροπία που διατηρεί ανάμεσα στα μεν και στα δε, στηρίζεται όλη της η επιστήμη.Μπορούμε λοιπόν να θεωρηθούμε ένοχοι γιατί ακολουθήσαμε τη μια ή την άλλη πλευρά; Όχι περισσότερο απ'όσο η σφήκα που βυθίζει το κεντρί της στο δέρμα σου.

Παπάς-Δηλαδή, ακόμα και το μεγαλύτερο έγκλημα δεν πρέπει να μας προξενεί αποτροπιασμό;

Μελλοθάνατος-Δεν λέω αυτό: απ'τη στιγμή που ο νόμος το καταδικάζει και το σπαθί της δικαιοσύνης το τιμωρεί, πρέπει να μας εμπνέει απέχθεια ή φρίκη, αλλά αν διαπράχθηκε σε κακιά στιγμή πρέπει να μπορούμε να το κατανοούμε χωρίς να παραδινόμαστε σε άγονες τύψεις.Οι συνέπειες του εγκλήματος είναι μάταιες, αφού δε μπόρεσαν να μας αποτρέψουν από το έγκλημα, μηδενικές, αφού δεν το επανορθώνουν.Είναι λοιπόν παράλογο να παραδινόμαστε σ'αυτό και πió παράλογο ακόμη να φοβόμαστε την τιμωρία

στην άλλη ζωή, αφού είμαστε αρκετά τυχεροί και την απο-
φύγαμε σ' αυτήν εδώ. Για όνομα του θεού, δεν θέλω μ' αυτά
να ενθαρρύνω το έγκλημα. Πρέπει οπωσδήποτε να το απο-
φεύγουμε, όσο μπορούμε, αλλά με τη λογική και όχι με
ψευτοφόβους που δεν καταλήγουν σε τίποτε και που το α-
ποτέλεσμά τους είναι να καταστρέφονται μέσα σε μια ψυχή
ελάχιστα σταθερή. Η λογική φίλε μου, ναι, η λογική, αυτή
και μόνον αυτή πρέπει να μας νουθετεί αντί να μας κάνει να
βλάπτουμε τους συνανθρώπους μας και τότε μόνο μπορεί
να κάνει ευτυχισμένους εμάς και την καρδιά μας. Όταν
συμβάλλει στην ευδαιμονία τους είναι η μεγαλύτερη πηγή
χαράς που μας πρόσφερε η φύση σ' αυτή τη γή. Όλη η αν-
θρώπινη ηθική περικλείεται σ' αυτή τη φράση: κάντε τους
άλλους ευτυχισμένους, όσο θα θέλατε να 'σαστε οι ίδιοι και
μην τους κάνετε το κακό που δε θα θέλατε να σας κά-
νουν. Να, φίλε μου, οι μόνες αρχές που θα 'πρεπε να ακο-
λουθούμε και ούτε θρησκεία θα χρειαζόμαστε, ούτε θεό.
Μόνο μια καλή καρδιά. Νοιώθω όμως πως χάνω τις δυνά-
μεις μου με το κήρυγμα. Άσε τις προκαταλήψεις σου και
γίνε ανθρώπινος χωρίς φόβο και ελπίδα. Άσε κατά μέρος
θεούς και θρησκείες. Όλα αυτά είναι καλά για να αλυσοδέ-
σουν τους ανθρώπους. Και μόνο το όνομά τους έκανε να
χυθεί πολύ αίμα στη γή, πίοτερο και απ' όλους τους πολέ-
μους και τις μάστιγες μαζί. Ξέχνα την ιδέα ενός άλλου κό-
σμου, δεν υπάρχει. Μην ξεχνάς όμως να γίνεις ευτυχισμένος
και να κάνεις και τους άλλους ευτυχισμένους, σ' αυτό τον
κόσμο. Είναι ο μόνος τρόπος που σου προσφέρει η φύση για
να αυξήσεις ή να προεκτείνεις την ύπαρξή σου. Φίλε μου, η
ηδονή υπήρξε πάντα το πιο πολύτιμο αγαθό μου. Τη λάτρε-
ψα σε όλη μου τη ζωή και θέλησα να κλείσω τη ζωή μου

στην αγκαλιά της. Το τέλος μου πλησιάζει. Έξι γυναίκες, πιο όμορφες κι από την αυγή, βρίσκονται σ' αυτό το γραφείο πλάϊ. Τις φύλαγα για αυτή τη στιγμή: πάρε και συ το μερτικό σου, προσπάθησε να ξεχάσεις πάνω στα στήθια τους, όπως κι εγώ, όλες τις μάταιες σοφιστείες και προκαταλήψεις και όλες τις γελοίες πλάνες της υποκρισίας.

Σημείωση

Ο μελλοθάνατος χτύπησε το κουδούνι, οι γυναίκες μπήκαν μέσα και ο ιεροκύρηκας μεταμορφώθηκε στην αγκαλιά τους σε άνθρωπο διεφθαρμένο από τη φύση, γιατί δε μπόρεσε να εξηγήσει τι είναι μια φύση διεφθαρμένη.

Μετάφραση: Αλέξανδρος Ζαγκούρογλου

Η ΑΚΟΡΕΣΤΗ ΔΙΨΑ ΓΙΑ ΕΞΟΥΣΙΑ

•

ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΑΜΕΣΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ
ΑΠΑΤΗ ΤΩΝ “ΕΚΠΡΟΣΩΠΗΣΕΩΝ”

•

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΑΝΑΜΕΣΑ Σ’ ΕΝΑΝ ΠΑΠΑ
ΚΑΙ ΕΝΑΝ ΜΕΛΛΟΘΑΝΑΤΟ